

HorrorCon 2021

Od letošního 6. ročníku festivalu HorrorCon už uběhl nějaký ten pátek, ale přesto si dovolím na něj ještě zavzpomínat. Nebude se ovšem jednat o klasickou reportáž, ale spíše zhodnocení jednotlivých částí programu či prostor.

Jedinečná akce pro příznivce horroru ve všech jeho podobách a formách umění s názvem HorrorCon se odehrála 13. listopadu v holešovickém CrossClubu. Na místě toho bylo k vidění opravdu hodně včetně literárního, filmového i hudebního programu. Došlo i na strip show a řadu dalších doplňujících aktivit jako vyhlášení výsledků literární soutěže O krvavý brk nebo soutěžní kvíz.

Místo konání

Pražský CrossClub je jednoznačně místem s úžasnou atmosférou. Podobně postavený objekt budete u nás asi jen těžko hledat. Fascinující futuristický design se spoustou podivných předmětů působí parádně a pro hororový festival je jako dělaný. Má to ovšem i nějaké ale... HorrorCon se v průběhu let poměrně rozrostl, nabízí opravdu bohatý program plný hostů a rád by pokračoval ve svém zdokonalování se. A k tomu už bohužel právě tyto prostory začínají být malé. Do kina by klidně šlo i více lidí, a nejen při křtu úžasné povídkové sbírky *České temno*, na němž byla velká část pišících autorů, začínalo být i v besedové místnosti docela těсно. Rozšíření dalších aktivit třeba v podobě výstav už je tu za hranou reality. Ani stánkaři si

nemohli zrovna libovat v dostatku místa, i když jsou to skromní lidé. Je tedy otázkou, kam bude HorrorCon v příštích letech směřovat a jestli na jeho cestě nebude CrossClub trochu limitující. No ale dost už kritik, protože to jinak byl úžasný večer.

Literární program

Vrcholem celého literárního programu byl jednoznačně křest antologie hororových povídek *České temno*, která vyšla za spolupráce HorrorConu s nakladatelstvím Golden Dog. Na místo činu se dostavila značná část autorů, kteří se na ní podíleli. Nechyběl vzácný host **Otomar Dvořák**, **Petr Boček**, pořadatel pražského ComicConu a spisovatel **Pavel Renčín**, **Míra Pech** a samozřejmě ani sama organizátorka **Kristina Haidingerová**.

Vedle toho ovšem došlo i na křest knihy s příchutí bizzaro od Petra Bočka *Hřbitov trpaslíků*. Tento autor měl ostatně už předtím besedu o básníkovi Adolfu Heydukovi. Představeno bylo nové nakladatelství Medusa, za níž stojí **Roman Tilcer**. Na místě jste si mohli koupit i jejich první knihu s názvem *Tráva* od Anyi Martin (pokřtil ji **Milan Žáček**). Otomar Dvořák společně s námi navštívil místa, kde získávají inspiraci autoři hororů. Svě knihy se skleničkou vína v ruce představily i dámy **Ludmila Svozilová** a **Veronika Fiedlerová**. Nastupující generaci autorů pak reprezentovali **Alexandra Haverská**, **Renata Bočková** a **Pavel Skořepa**. A na závěr sklepní stage proběhla evokace knihy *Fantasmagoriana*.

pokračování na str. 7

OBSAH

HorrorCon 2021	1	Hervé Le Telliera: Anomálie	14
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Případ astrologických vražd	15
Předplatné i doplatné, ZMĚNA	2	Vzpomínka na Pacificon II	16
Ceny ČS fandomu za roky 2020 a 2021	2	Silvestrovská noc	17
Hvězdný bulvár	3	Horor s Aleisterem Crowleyem	23
Šestá dávka hub, se špetkou argenitu	8	Podlost roku	24
Jan Poláček: Malostranský ďábel	9	Časem s vědou – únor	25
Valerij Brjusov: Hvězdná hora	10	Opravdu zrada?	26
O svátcích a „svátcích“	11	K zemi hled!	27
Selenitin, sulfoarsin	13	Fénixcon 4041	28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

A máme tu únorové, chcete-li omikronové číslo, díky vstřícné předposranosti WHO se momentálně řádící mutace nejmenuje kší, to by se mi špatně skloňovalo.

Vedle tradičních rubrik přinášíme dvě zajímavosti. Jaroslav Olša, jr. našel vzpomínku Sama Moskowitza na Josefa Nesvadbu jako hosta Pacificonu II, kterou pro vás přeložil a komentářem opatřil Honza Vaněk, jr. O této své cestě napsal i Nesvadba do Literárních novin v lednu 1965, přiměl jsem Frantu Hlouše, aby článek převedl do textové formy a pak jsem zjistil, že jsme jej už přetiskli v čísle 1-2/2013. Mea culpa. Ale chyby děláme všichni, Nesvadba tam píše o Pacificonu 22, správně ale šlo o Pacificon II, který byl zároveň Worldconem 22. Druhou zajímavost objevil Ivan Adamovič, našel literární pokus předního bolševického sekerníka Ladislava Štolla, kterému jen malinko chybělo, aby se dal zařadit mezi prvorepublikovou SF.

Řadou recenzí vás jistě potěší Ivo Fencel, Jára Míkovec, Ondřej Neff, Ondřej Šefčík a nesmíme zapomenout ani na povídku Jiřího Olšanského. **Zdeněk Rampas**

Předplatné i doplatné, **ZMĚNA**

Zaplatit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňují poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR použijte číslo konta: 2700397108/2010 a pro platbu ze SR IBAN: SK89 8330 0000 0027 0039 7108 (platbu zadejte jako vnitrostátní převod).

Pokud jste tak ještě neučinili, pošlete 400 Kč (respektive 16 euro, nebo podle momentálního kurzu), nebo můžete předplatné poslat složenkou na **mé jméno** a adresu redakce (je v tiráži :-). Kdo již stihl poslat předplatné na rok 2022 v minulé výši, nemusí nic doplácet, taková aktivita musí být alespoň občas odměněna.

Nejste-li si jisti, kdy jste platili naposledy, podívejte se na adresní štítek tohoto IK. V závorce najdete číslo posledního ročníku (většina tam najde (1) jako 2021), který máte uhrazený. **ZR**

Ceny ČS fandumu za roky 2020 a 2021

Mlok

Pepa Vašát za SF klub Robot nominuje **Jarka Mosteckého** in memoriam.

Zdeněk Rampas za SF klub BC nominuje nakladatele **Zdeňka Pobudu** za péči, kterou jeho nakladatelství Epoque věnuje původní české SF a fantasy.

Roman Randalř Kresta za SFK Radegast nominuje **Václava Pravdu** za čtvrtstoletí organizací conů a další práci pro fandom.

Zdeněk Rampas za SF klub BC nominuje **Leonida Křížka** za dlouholetou péči o Klub Julese Vernea a spolupráci při pořádání jeho veřejných schůzek.

Pepa Vašát za SF klub Robot nominuje **Hanku Pěchulovou** „dělnici“ fandumu – víc snad dodávat nemusí...

Ludvík

Jiřina Vorlová za SF&F Workshop nominuje **Karla Dvořáka** za rozvoj webu fanziny 4fan.cz mapujícího a uchováujícího fazniny Československého fandumu do roku 1990 a částečně i po něm.

Zdeněk Rampas za SF klub BC nominuje **Aleše Kovala** a jeho tým za organizaci cyklu webových pořadů na fantastická témata v době nemožnosti setkávat se přímo.

Roman Randalř Kresta za SFK Radegast nominuje **Davida Macháčka** za pořádání Koprconů.

Zdeněk Rampas za SF klub BC nominuje **Pepu Vašátu** za uspořádání vzpomínkové večera na Jarka Mosteckého.

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 2/2022 (351)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek, Michaela a Dagmar

Autoři tohoto čísla

Ivan Adamovič, Ivo Fencel, Jiří Grunt, František Houdek, Roman Hruška, Lukáš Loužecký, Jára Míkovec, Sam Moskowitz, Ondřej Neff, Jiří Olšanský, Zdeněk Rampas, Petr Svoreň, jr., Ondřej Šefčík

Fotografie

Jiří Šeda, Zdeněk Rampas

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt, Petr Habala, Jan Haberle, Jan Poláček, Daniela Kovářová

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla byla dne 15. 1. 2022

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Někteří lidé působí radost, když přijdou, ostatní, kdykoliv odejdou. **Oscar Wilde**

Nový James Bond má být žena. Skvělé.

Luxusní auta, velkolepé exploze, hromada mrtvých...

A to vše už během parkování. **Aether**

Dnes mě našťaval hrobník. Na otázku, kde je hrob 157, mě seřval, proč vylejzám, když pak netrefím zpátky! **Memnon**

Vždycky byl problém sehnat chytré lidi, ale teď už nejsou ani blbci. **povzdech podnikatele**

- Dá se něco dělat s našimi neočkovanými příbuznými?

- Co takhle nejit jim na pohřeb...

Vlakodlak

◆ ◆ ◆

● **14. prosince** nás fyzicky navštívil náš vědecký redaktor Franta Houdek. Miša se pochlubila novými obrazovými publikacemi a za chvíli musel běžet...

Na hitu vybirá Mr. Kubelík na nezávislou TV bez century: V.O.X. TV, než ale vyjde další IK, tak kampaň skončí...

● **15. prosince** konečně dokončuju Interkom, minulá čísla šla do tisku nějak dřív.

● **16. prosince** jsme Na Břežance bez Pavla Březiny, ale dorazil Milan Fibiger, Pavel s Dagmar a Dan Storch z Pevnosti, ta už bude na našem trhu 20 let.

● **17. prosince** posílá Pavel Mikuláščík seznam porotců, který mi chyběl do Parconského speciálu. Poslouchám PMS – podcast *Pandemické matky sobě*, celkem vtipné.

● **18. prosince** uplynulo deset let od smrti Václava Havla.

● **19. prosince** překládám pomocí DeepL titulky k šilenému japonskému filmu *Kamisama to iu tóri* (As the Gods Will) z roku 2014, je tam pár věcí, které jako by ze *Hry na oliheň* vypadly.

● **20. prosince** po čase zase herní pondělí SFK RUR u nás, první dorazil Honza Vaněk, pak se po čase ukázal Jára Míkovec. Než dorazili další hráči a hra Alias, popovídali jsme o dojmu, jaký na Járu udělaly knihy Honzy Poláčka.

● **21. prosince** při přípravě Interkomu pro webové odběratele zjišťuji, že zmizel můj podpis za Bulvárem, obvyklí čtenáři samozřejmě vědí, kdo jej píše, a mohou být maximálně zmateni, že článek není ukončen standardním způsobem, ale minulé číslo dostali i účastníci a porotci CKČ, snad si to nějak přeberou.

Zjišťoval jsem, jak k tomu došlo, a samozřejmě ještě z hrobu škodí marxismus, Dagmar opravila můj překlep, kdy jsem v tom kletém po-

ju měl místo m mnohem užší písmeno k a tou opravou se rozjelo přeřádkování, které jak na příslovečně nakloněné rovině (znáte to, komu ublíží změna jednoho písmene, a jim to udělá radost :-)) vedlo v posledku až k prodloužení textu o řádek.

● **22. prosince** jsem poslal Interkom do LA a za dvě hodiny volal Jarda Olša, jr., zda jsem si všiml, že jsem vlastně vydal Kalifornské číslo, já si byl vědom jen recenze *Posledního policajta*, vím, že dcera Bena Winterse chodí do stejné školy a třídy jako Jardův syn Sebastian. Ale Jarda našel skoro v každém článku nějaký souvis s Kalifornií či Hollywoodem.

Probrali jsme epidemiologickou situaci v desetimilionovém LA, to je stejně jako v ČR, tak jsme mohli odhadovat, co s námi udělá omikron, až sem dorazí. Prokecali jsme snad 40 minut.

Pak přišel mail ohledně Fénixconu od Romana Hrušky: *Zdravím všechny příznivce fantastiky, jak jsem avizoval dříve, Fénixcon bude přesunutý na náhradní termín na jaře. Jelikož nám původní vybraný termín „zabral“ Comic Con, trvalo vyhlášení o trochu déle, protože jsme museli vybrat nový a následně se domluvit s hotelem Vista. A tak tedy, náhradní termín Fénixconu 4041 bude 11.–13. března 2022, na hotelu Vista v Brně. Zároveň počítáme s klasickým prosincovým Fénixconem 2022*

● **23. prosince** Miša vaří rybí polévku a protože já vylepšoval Interkom a nepomáhal jí, tak vše stihla a já mohl odpoledne odjet

za Zdeňkem Pobudou. Pak už se nám nikam nechtělo, vynechali jsme poslední Břežanku a zahájili kovidově-vánoční hnutí až do večírku u Klímových.

Začal jsem sledovat detektivku Cardinal. Kanadská policie je asi jiná než v USA a snaží se mít i jiný veřejný obraz, polda vyká zločinci, i když ho tento před chvílí postřelil, nebo že by chyba v překladu?

● **28. prosince** dočítám sado-maso-pedo-homo ságu Martina Moudrého lustus. Loni jsem přečetl první díl, takový slabší Kotleta, druhý díl jsem dlouho nemohl najít, až teď při stěhování knihovny, ale přišlo mi to už spíš otravné.

● **29. prosince** jedeme do OC 6 (Které se už jmenuje jinak) na nákup a PCR test před Silvestrovským večírkem. Ve zlevněnkách objevuji tlustou fantasy Jany Rečkové z roku 2017. Večer mi píše Jarda Olša, že u Klímových bude i Petra Ben-Ari, abych se jí ujal.

A na dnes plánovaný VÚMSCon nepřekvapivě zrušen (odložen), protože LSDvořák nepřekvapivě zjistil, že to nestihne.

● **30. prosince** navštěvujeme Mišina bratra a vyslechneme historky o zážitcích v týdenním pobytu ve tmě. Večer rozesílám novoročenky, s jednodenním předstihem se mi to nepovedlo už roky.

A Járovi a Sargo děti přinesly domů kovid, takže je zítra nevidíme, ach jo.

● 31. prosince 2021 **Silvestr**

Dopoledne jsem ještě rozeslal nějaké novoročenky, pak jsme upekli Mišino dýňové cosi (hokaido, brambory, paprika, cibule, mrkev, navrch sýr), které jsme vzali ke Klímovým na Silvestrovský večírek. Ten měl začínat hodinovou procházkou ve dvě, takže jsme nečekaně rychle dorazili na třetí, když pro-

cházkychtívi samozřejmě teprve vyráželi. Nicméně u Vilmy a Martina jsme nijak nestrádali, nejdříve se o nás vzorně postarala Valerie, tuším Alžbětina kamarádka, která zde někdy okolo roku devatenáct přespala a od té doby na Vydrovce s různými přestávkami bydlí, a dnes se ujala funkce komorné. Brzy potom dorazili Bidlo a Martička Ecková, kterou zde vysadili Milena a Viktor cestou k Rámišovým. Bidlo měl plné ruce krabic s dobrotami, kterými jej vybavila maminka, jako obvykle byly tak krásně vyvedené, že nám přišlo líto je jíst, ale pak jsme se přemohli. ☺ Vedle toho Vilma uvařila asi osmilitrový hrnec vynikající krůtí polévky se zeleninou (jedna krůta na jednu zeleninu) a svůj nepřekonatelný tuňákový salát. A později ještě upekla několik rukávů špenátového štrúdlu obohacených uzeným masem a pár o totéž ochuzených pro přítomné vegetariány. Ovšem nepřišli jsme se (jen) najíst, na krbové římse jsem objevil první díl **vázaného** Mycelia, u zlořečeného Dobrovského v OC 6 jsem jej ve středu nenašel.

Před půl pátou dorazili vyprocházkovaná část večírku, Honza Vaněk s Libou, Vilma s Martinem, který se zastavil v Malešickém mikropovaru pro pár specialit, a chvíli po nich i Jolana s Honzou a dvojčaty, která si cestou užívala nějakých venkovních atrakcí. Všechna Klímovic děvčata měla letos vlastní program, takže je uvidíme až napřesrok. Když Martin roztápel krb, postěžoval si, že Hedvika odnesla sekeru, pravil jsem, že třísky se dají udělat i pomocí pořádného bowiáku, načež jsem se dověděl, že ten si s sebou vzala Alžběta. Na Ursulu už jsem se neodvážil ptát, ani na náplň a povahu té dívčí akce. ☺

Chvilí poté se objevil Viktor Janiš s celou rodinou, tedy s dětmi Danielem a Alžbětkou, s italským chrtíkem Woodym a dokonce i s Haničkou, tu jsem neviděl opravdu dlouho (vlastně všechny jsem neviděl dlouho, ale Hanu ještě o něco déle), připadla mi, jako by celá nějak rozkvetla, asi jako Vilma, když dopsala Mycelium.

S Viktorem jsme mluvili o právě letos šedesát let staré povídce Kurta Vonneguta, jr. *Harrison Bergeron*. Když ji tady v roce 1980 přeložil Honza Hlavička, asi nemohl tušit, o jak přesnou předpověď dnešní bláznivé doby půjde, ale o tom, že důležitost toho textu byla jaksí nasnadě, svědčí i to, že byl později přeložen ještě nejméně pětkrát. Musím jej někdy přetisknout v Interkomu.

Když jsme se dostali, jak konstatoval Honza Vaněk, jr. do stavu příjemného přejedení, začala Vilma pod Viktorovým kulinářským dohledem připravovat steaky. Já varován dozvuky Vánoc jsem jen ochutnal a zařekl se, že si sice nebudu nic odpírat, ale všechny labužnické rozkoše rovnoměrně rozložím do deseti hodin večírku.

Někdy potom dorazila Bára s Davidem, jeho synem Jakubem a Viktorkou, tu doprovázel její francouzský, v USA studující přítel (nebo naopak ☺). Já od Jardy Olši, jr. dostal za úkol postarat se o překladatelku Petru Ben-Ari, která asi pod Viktorovým vlivem pocítila touhu zažít pravý klímovský večírek. K tomu došlo ale až okolo desáté, dřív se jí nepodařilo uložit děti.

Mezitím se ale ještě na chvíli objevil obětavý Vladan Rámiš, který přijel pro Martičku, nějak se ukázalo, že

„malé“ Rámišky budou alespoň část Silvestra doma a že by ten čas děvčata raději strávila spolu.

Jako poslední host večera se nakonec ukázala Petra, dověděli jsme se, jaká je spolupráce s Host Brno, probrali Ninu Špitálníkovou a došlo i na povídání o kulturních rozdílech mezi Evropou a (Jižní) Koreou. O tamních koncernech *čabolech* podobných japonským *zaibacu*. A o hierarchii a autoritě v takových firmách, došlo i na pár let starý skandál, kdy dědičce letecké společnosti Korean Air Heather Čo letuška před startem v New Yorku zapomněla nabídnout makadamové oříšky a když si je tato vyžádala, přinesla jí je v papírovém sáčku místo na talířku. Čo následně nařídila, aby se letadlo vrátilo k letištní hale, kde přikázala vedoucímu palubní posádky opustit stroj. Kvůli incidentu byl přilet na soulské letiště opožděn o 11 minut. Ale i v Koreji se objevují evropské móresy (jako je třeba předstírání, že pro mocné platí stejné zákony jako pro poplatníky, ale nějak špatně to pochopili), nakonec za to byla potrestána rokem vězení za porušení pravidel leteckého provozu.

Mně přišlo její rozhořčení ne snad omluvitelné, ale pochopitelné, mocní lidé jsou zvyklí na jistou úroveň služeb, dal jsem tedy k lepšímu epizodu z knihy Vasilije Jana *Ohňová znamení*. Alexandr Makedonský si na výpravě proti Skythům povšiml krásné tanečnice a akrobatky bavící v ležení jeho vojáky. Kývl na pobočnicka, ať mu ji večer přivedou do stanu. Než ale komorníci děvče umyli a navoněli, tak usnul. Sloužící děvče přivedli ke vchodu do jeho ložnice a nechali další na ní. Nepočítali s tím, že jde o skythskou vlastenku s bytelnou jehlicí ukrytou v účesu. Když ji se zjevným úmyslem vytáhla, přiskočili k ní ze zadu tiše, aby pána neprobudili, perští eunuši skrytí celou dobu za drapériemi a zneškodnili ji tak rychle, že ani nestačila vykřiknout. Ráno ji tuším nechali rozčtvrtit, a jestli si na ni Alexandr vzpomněl, tak si nejspíše pomyslel, že se jej neodvážili probudit, a už se o tanečnici toho dne ani jindy potom nezminil. Tak takhle asi vypadají opravdu dobré služby.

Petra se ještě před půlnocí vracela k rodině a do ohňostroje už zbývalo jen pár minut, ve kterých Honza Vaněk, jr. přečetl svůj překlad básně Johna M. Forda: Zimní slunovrat, stanice Camelot. Velkolepý obraz pojímající rytíře kulatého stolu jako železničáře a Camelot jako nádraží.

A přišel čas půlnočního Stalingradu, nějak jsem si během covidu odvykl a přišlo mi to tentokrát nějaké hluchnější, než jsem si pamatoval. Přifukli jsme si na terase, chvilku sledovali ohňostroje a pak jsme se s Michaelou začali chystat k odjezdu, jako vždy, když se zdá večírek v nejlepším.

Arabské přísloví o posledním stéblu, které zlomí velbloudu hřbet, se naplnilo, když jsem si v první půlhodině nového roku dopřál ještě jeden štrůdl, to bylo to (lahodné) sousto přes míru.

Naštěstí MHD neselhala a opět rekordně, skoro tak rychle jako do Malešic, nás hodila opačným směrem na druhý konec Prahy do Ruzyně. A těsně po druhé jsme byli doma.

● **1. ledna** se vzpamatovávám ze Silvestra, abych

● **2. ledna** mohl pokračovat v práci na únorovém Interkomu. Hled'me, Netopejr má už zase narozeniny ☺

● **3. ledna** před deseti roky zemřel Josef Škvorecký a před sto třiceti se narodil John Ronald Reuel Tolkien.

Interkom vychází až zítra, tak dnes budu hnit doma a do Čáslavské se vydám nejspíše zítra.

● **4. ledna** Interkom je už v Jalně, ale já se zatím neodvážuju vyjít ven, je to tam samý politik, všude Nečas a Slota...

Dopoledne volala paní Věra Ševčíková z legendárního brněnského klubu Jindry Smékala, změnila adresu, lednové číslo ale přijde ještě na starou.

Jen díky tomu, že bývalá zdravotní sestra, dnes docentka na katedře ošetřovatelství a zdravotní péče Kalifornské univerzity odhalila v časopise Scientific American rasistickou podstatu jeho díla, jsem se dověděl, že 26. prosince 2021 ve věku 92 let zemřel sociobiolog Edward O. Wilson.

● **6. ledna** se díky Echu dovidám o díle Xaviera Baumaxy. Pak se vydávám do Jalny pro Interkomy, část jich hned hodím do Čáslavské, přejeudu na náměstí Míru, obejdu Vinohradské divadlo a zavzpomínám na časy, kdy tam používali Venturu a já byl odměňován spoustou volňášků, jó to bylo ještě před Stropnickými jako ředitelem. A jsem v ulici Anny Letenské, na jejímž konci jsme měli v devadesátkách SF klubovnu, ale tak daleko nejdu, jen si zde vyzvednu knihy P. K. Dicka, které byly na výstavě v Bílovci.

Dovleču knihy domů a je na čase vyrazit na večírek u Klímových, Michaela ještě řídí vyklízecí práce, v pondělí čekáme zedníky, takže dorazím sám a zastihnu Vilmu a Alenu Kastnerovou u prostřeného stolu. Přidám se a povídáme si, než nás dorazí tolik, že už se ke stolu nevejdeme a nastává přesun do knihovny. Tam s Viktorem Janišem, Honzou Vaňkem, jr., Jolanou a Betcho semeleme kde co, třeba film Síla, kde Kamil Fila dokazuje, že naše dálková diagnóza v IK 10/2021 na straně

12 dole se zdá být jak věštecká tak trefná. K naší kulturní scéně mě napadlo srovnání s Lovecraftem, jak je nyní, kdy vypršela práva na jeho vydávání, všude publikován. Kolik těch dnešních autorů, laureátů Magnezie a jiných sodovek bude čteno, až skončí jejich práva... Kdo si pak vzpomene na nějakou Denemarkovou a další podobné autory píšící tu správnou literaturu, která nás má za německé granty vychovat v řádné Evropany.

Pak dorazila Uršula a Alenin syn Filip, přišel mi společenštější a spokojenější, než když byl ještě děvče. Potom už se čekalo jen na hostitele, aby mohla začít ochutnávat čokolád. Využil jsem toho, že ještě nejsou všichni upatlaní, a nechal jsem kolovat pohlednici z roku 1994. V polovině devadesáté ji poslal Honza Vaněk, jr. z Číny, kde nás jako mladý génij zastupoval na fyzikální olympiádě. (Když se kvůli zedníkům přenášší předměty vyplavou z archivu věci opravdu pozoruhodné.) Z čokolád pak měla překvapivý úspěch ta s příchutí hrachové polévky s kousičky slaniny.

● **7. ledna**, vzpamatovávám se z večírku, proti stavu po Silvestru je to méně náročné. RIP upozorňuje na zebříček loňské fantastické produkce podle Borise Hokra na webu ČT, já si nacházím trochu kvalifikovanější u scifi.sk a fandom.sk. Honza Vaněk, jr. upozorňuje na číslo Tvaru věnované české fantasy, opět Borisovo dílo. Zjišťuji, kde se dá Tvar v Praze koupit, pobavilo mě, že v Autonomním centru Klinika, ale nikde na našem břehu Vltavy, tady je zdá se svět ještě v pořádku.

● **8. ledna** zjišťuju, že zmizel poslední důvod v sobotu vstávat; ČRo Plus přesunul pořad Online Plus s Petrem Koubským na pátek, asi jako „vylepšení“ vysílacího schématu k začátku roku 2022.

● **9. ledna** hlásí RIP, že *Překlep a Škrálop*, šotci to entropičtí, vtrhli na francouzské knihpulty v překladu naší vzácné přítelkyně Eurydice Antolinové. Román Barbory Klárové a Tomáše Končinského, ilustroval Daniel Špaček, a mi nějak zcela unikl.

● **10. ledna** po domě běhají zedníci a já se věnuju účetnictví. Už nikdy nevydám fakturu s takhle pěkným číslem: **202202**.

Odpoledne se chystám do Čáslavské, cestou na Veleslavíně kupuju FinMAG, kde se má pár článků věnovat robotům, trochu mě zklamal, šlo o roboty hlavně softwarové pro zásilkovky a tak, a pak pilím do prodejny Akademie poříditi si Tvar, kde Boris Hokr halucinuje o fantasy. Bohužel mají inventuru. Konečně se dostávám k Filipovi, tady už byla k dostání lednová XB-1, tuším dražší asi o 50 %. Odtud jedu na náměstí Míru a pak na Břežanku za Corelskou tlupou. Tam už s kolegy z PWC pařil synek, ale rezervaci mi nezařídil, naštěstí se hospoda

s půl sedmou vyprázdnila, takže cajk. Kvůli pandemii jsme se loni s Corelisty z Prahy natož z Brna neviděli, takže bylo co probírat...

● **11. ledna** termíny přihovívají, už příští sobotu je RUR 100+1, takže se ozvali Jarda Veis a Radek Stavěl, a zdá se, že i já bych pro věc měl také něco udělat...

Odpoledne zavolal Peťo Pavelko, že dnes zemřel po dlouhé a ohavné nemoci doma v péči manželky Zdeny Viktor „Koší“ Dražný. Viktora jsem znal čtyřicet let, v roce 80 jsme se potkali na vojně v Lito-měřicích, kde jsme odposlouchávali 56. dělostřeleckou brigádu ve Schwäbisch Gmündu vyzbrojenou Pershingy 2. Propagoval jsem tam SF, co jsem mohl, ale Viktorovi jako jedinému z pluku to nadšení vydrželo i v civilu a pak i v novém režimu.

Poznámka, která s Viktorom tak moc nesouvisí: vzhledem k Putinově rétorice i faktickému počínání bylo námi odposlouchávané velitelství asi před dvěma měsíci obnoveno.

Někdy před měsícem Vilma napsala: Tak budu povídat něco o fantastice v televizi v pořadu Art zóna, 11. ledna – respektive už jsem povídala a jsou z toho nuly a jedničky, právě to tu natáčeli u nás v obýváku :) Tým výsadkářů s kamerou dále přepadne Kotletu neboli Leoše Kyšu, Martina Šusta, Pavla Renčina a Ondřeje Neffa. O Myceliu jsem neřekla nic až tak objeveného, při jiných příležitostech už se mi to povedlo zformulovat lépe, ale sci-fi jsem propagovala mohutně a s láskou! :)

Nějak jsem si na to vzpomněl, a protože jsem kupodivu měl kanál ČT Art naladěný, ArtZónu jsem zhlédl a (znovu kupodivu) nelitoval. To nejzajímavější totiž sci-fi sekci předcházelo, Ondřej Müller nám knihou *Oldřich Jelínek Známý Neznámý* znovuobjevil ilustrátora našeho mládí, jehož stopu normalizační režim vymazal v odplatě za jeho emigraci.

Blok věnovaný sci-fi byl takový klipovitý, málokdo mohl říci něco rozumného a netriviálního, a když se k tomu Ivan Adamovič na konci chystal, nastalo závěrečné rozloučení. Jinak pokud si vzpomínám, Vilma četla kousek z Micélka, Miša Merglova hovořila o akční sci-fi, kterou Ivan Adamovič a Martin Šust definovali jako přepálené pokračování osmdesátkových filmů včetně záliby v hláškách, pár slov padlo i o fandomu, Pavel Renčín připomenul Comic Con Prague, kde se dle něho setkávají příslušníci malých fandomů... Dle mé zkušenosti se tedy spíše jen potkávají a s dalším krokem míjejí, ale třeba je to u mladších jinak... Více a bez filtru špatné paměti zde:

www.ceskatelevize.cz/porady/12072033166-artzona/222542152010001

Zdeněk Rampas

pokračování ze str. 1

Nesmíme opomenout ani vyhlášení výsledků tradiční literární soutěže *O krkavý brk*, která nám přinesla řadu spisovatelských nadějí do budoucích let.

Knižní program prostě byl hodně bohatý a je za mě tou nejdůležitější částí. Bohužel jsme se nedočkali slovenského hosta Marka E. Pochy, přeci jenom je příjezd z vedlejšího státu v této době trochu složitější. Jinak ovšem musím jen chválit, a především se těšit, koho nám HorrorCon přiveze příští rok.

Filmový program

Rovněž filmová část měla velkou kvalitu. Dostavili se totiž borci z aktuálně stoupajícího projektu *Planet Dark* a představili svou tvorbu. Popovídali si s fanoušky o skvělém filmu *Shoky & Morthy: Poslední velká akce* s Jakubem Štáfkem a Štěpánem Kozubem, pustili žhavou novinku *Hrana zlomu* rovněž se Štěpánem Kozubem a již dopoledne jste mohli zhlédnout film *Vendeta* s Ondřejem Vetchým. Na závěr jste si zase mohli užít snímek *Ruchoth Raoth*.

Kombinace besed a pouštění filmů je za mě úžasná a doufám, že i v příštích letech se něčeho podobného dočkáme. Jen to kino by mohlo být ještě o kousek větší a méně zadýchané.

Hudební program

O hudbu se postarala skvělá metalová kapela *Emerald Shine*, která má ve svém souboru dvě krásné sympatické slečny, housle i harfu. Jejich kombinace tvrdých riffů s neskutečnou energií mě opravdu vzpružila. Velký zážitek. Nechyběl ani DJ *DemiMortuus* s projekcí.

Jak jsem již napsal, kapela byla skvělá. Na druhou stranu se zamýšlím nad tím, nakolik musí být součástí hororového festivalu. Myslím, že netvoří úplně to základní jádro programu a do budoucna by se bez něj tato akce obešla. Máme tu dostatek hudebních festivalů a koncertů, kam na ně mohou fanoušci zajít. Například literární program jako komplet v této podobě (s ohledem na žánr) nikde jinde zřejmě nenajdete. Je tedy unikátním, zatímco hudba spíše takovým nahraditelným doplňkem.

Ostatní program

Do ostatního programu bych zařadil třeba maskérskou a tačnický strip show. Ta byla hodně zajímavá (zejména pro muže), ale zároveň i poměrně krátká. Vlastně jsem na místě ještě chvíli zůstal stát a čekal, jestli nebude pokračovat. Určitě ovšem vyvolala dostatečně vzrušující atmosféru. Nechyběla ani *Františka Vrbenská*, která představila *Exotická strašidla*, nebo *Hanina Veselá*, mluvící o urbexu. A taky soutěžní kvíz o vstupenky do Film Legends Muzea nebo Prague Fear House. Rozhodně se jedná o zajímavou náplň festivalu, která potěší rozličné publikum.

Jak tedy určitě uznáte, program byl opravdu bohatý. Festival HorrorCon je již tradiční akcí pro všechny milovníky strašidelna a jeho hlavní organizátorka Kristina Haidingerová si zaslouží velké pochvaly. Podobnou akci byste jen těžko hledali a u nás rostoucí žánr horror si jí jednoznačně zaslouží. Už nyní se těším na další rok, kdy u mě opět proběhne z hrůzy šok.

Lukáš Loužecký
foto: Jiří Šeda

Více na: www.horrorcon.cz

Šestá dávka hub, se špetkou argenitu

Dlouholetá odmlka v sérii *Mycélium* již malomyslné vedla k obavám, zda se dočkají uzavření ságy, vtipálky k sázkám, zda další díl vyjde Kadlečkové dříve než G. R. R. Martinovi. Malomyslní ještě nemají vyhráno, ale vtipálci již vědí, že Kadlečková Martina porazila, když v poslední čtvrtině loňského roku vyšla *Vrstva ticha*, se svými 528 stranami vůbec nejtlustší svazek z dosud vydaných. Mezera mezi vydáním pátého a šestého dílu pravda byla dlouhá pět let a od vydání prvního svazku (*Jantarové oči*) již uplynulo let osm a nejsme dosud na konci, neboť se zdá, že dějová linka bude uzavřena až dalšími dvěma

svazky (*Zakázané směry a Program apokalypsy*). Dílo tedy dosti narostlo z plánované pentalogie, autorka navíc pro názvy děl musí sahat už jinam než mezi posvátné houby ósseanské pětice, ale zdá se, že Ósseané mají na skladě stále hub dost a dost a autor obálek Tomáš Kučerovský si dokáže poradit s problémem vyrůstajícího pavoukovec na přibývajících budoucích obálkách, držících si svou vysokou výtvarnou kvalitu a přitom žánrově v tom nejpravějším slova smyslu.

Recenzent, ze záklisí fandumu informován o připravovaném vydání šestého dílu, využil času k přečtení předchozích svazků *Mycélie*, aby si tak oživil znalost díla a jeho struktury a mohl prakticky hned začít šestým svazkem, což je postup, který každému, kdo naposledy četl pátý díl v roce 2016, jen doporučuje, pokud si ovšem čtenář neukládá vědomosti do protonace, neboť s navazováním jinak bude mít patrně problémy, děj začíná přesně tam, kde předchozí svazek (*Hlasy a hvězdy*) skončil.

Vrstva ticha není v žádném případě nastavovanou kaší *mezipříběhu*, a pokud o *vrstvách* mluvíme, můžeme si z děje prozradit, že čtenářova znalost pozadí se výrazně posune vpřed: nyní již víme, kdo způsobil Lukasu amnézii z Ósse a proč, odkryje se mnohé tajemství Hildebrandtovy rodiny, setkáme se poprvé s *wětréd'gae*s a změnou vesmíru, která je nese, snad známe již celý text otcova dopisu a ano, také zemře několik postav. Mimořádně hluboce se nám odkryje dosud nejasný a těžko pochopitelný vztah mezi Gerdou a Ósse (prozradit si můžeme, že *starším* partnerem není ten, který je *mocnější*). V centru pozornosti je stále Lucas a Aš-šád, respektive jejich vztah, nyní již žáka a učitele, postupně více místa dostává Julie Lothová a nové centrum psychotroniky v bývalém *Lunaparku Luna*, kupodivu i velekněz Aöhrhlémegerl má prostoru více než dost a dozvíme se tak hodně o sgenech. Příběh *Odrodilé* (ex *Zelené lastury*) je až hororový a představa „volné“ Lodi je čtenáři patrně nyní již spíše děsivá než žádoucí, scény z její paluby jsou jedny z nejpozoruhodnější a emočně nejvypjatější. Zato vztah Aöhrhlémegerla a „starého Hildebrandta“ je jiná kapitola, která některými svými aspekty leckterého čtenáře popudí

(pravda, podobný motiv se již objevil v předchozím díle). Jako v předchozích dílech platí, že leckteré postavy chybějí či ustupují do pozadí, zde je to zejména případ Sofie, který odkrývá dobře vztah *argia-luů* k *warghírům* (který, mimochodem, je řešen v obou verzích *Na pomezí Eternaalu*).

Kadlečková je zkušená a vypsaná autorka a desetiletí práce na *Mycéliu* je prostě vidět, nejde o rychle načrtnutou šablonu vypchanou papírovými postavami, ale každá věta byla zjevně přepsána, zvážena a zase znovu.

To, co na povrchu je příběh o mimozemšťanech a houbách,

je ve své hloubkové struktuře ještě něčím navíc: příběhem svobody, moci a povinnosti. Lucas, na začátku první knihy sebevědomý vysoce inteligentní hejsek, je v tomto dílu někým jiným, ale jeho proměna je zcela uvěřitelná, pochopitelná, ač dost možná ne chvalitebná. Aš-šád, pokud bychom mluvíli o druhé nejvýznamnější figuře, je také už někým jiným, než býval, ale zde se nám spíše otevřely vrstvy jeho osobnosti, než že by se měnil sám. Postavy Vilmy Kadlečkové nikdy nebyly černobílé, zde se ale ke škále šedivých odstínů (některé bělejší, jiné černější) stále více přidává podivná barva kosmických hub (pokud vedle Kadlečkové využijeme i Lovecraftovu poetiku), která dodává další rozměr. Stírdání postav umožňuje čtenáři měnit svou perspektivu.

Snad jediná výtká je vůči dějové lince právě s Aöhrhlémegerlem – je obtížné si představit, že ekvivalent papeže se prostě sebere a vydá na cestu, na jakou se vydal ósseanský velekněz – pasáže s ním jsou stejně dobře napsané jako ostatní, jen jsou prostě méně uvěřitelné než jiné (je ale třeba říci, že bez nich bychom o číhajícím sgenovi věděli mnohem méně), obdobné výhrady měl recenzent k postavě mladé velekněžky. Jistou výhradu lze mít i vůči oné kosmické změně: ta se musí odehrávat na fantastickém obřím prostoru o průměru desítek, ba více světelných let, je těžké si představit jakoukoliv sílu než výslovně božskou, která by jí dokázala způsobit... ale pravda, scény u hranic změny jsou spektakulární a v leckterém okamžiku dokonce i mimořádně humorné (že Kadlečkové humor není cizí, ví čtenář povídky o *karwilových* bobulích velmi dobře, kdo četl i *Přemysla*, ví, že to nebylo nijak výjimečné, ač leckdy dříve, pravda, mívala sklon k patosu; (tím dosti trpěla nedokončená fomalhiwská trilogie).

Kadlečková šestým dílem prokázala, že koruna a žezlo (snad z *mycelia*) královny české kosmické opery jí sedí na hlavě i nadále naprosto pevně a nepochybně. Nejen pro barvitost a originalitu svého světa, ale hlavně pro nepochybně literární kvality, které dílo má, takže je potěšením je číst. **Ondřej Šeťčík**
Vilma Kadlečková: *Vrstva ticha (Mycélium VI)*, Praha 2021, Argo, str. 528, 488 Kč

Jan Poláček: Malostranský d'ábel

V létě jsem četl od p. Poláčka životopisný dvojportrét p. Fukse a byl jsem nadšen (článek v Interkomu 10/2021). Když jsem teď přemýšlel, čím si udělat na letošní zimu radost, našel jsem jeho další dvojportrét. Věnuje se opět jedné kontroverzní a záhadné postavě moderních českých dějin – p. Jiřímu Arvédou Smíchovskému.

Sám jsem o p. Smíchovském dosud neslyšel, ale zjevně jde jinak o celkem známou osobnost: byl povědomý i mému pubertálnímu synkovi. Což mě zaskočilo!

E-kniha *Malostranský d'ábel: život a smrt dr. Smíchovského* byla opět naprostou čtenářskou lahůdkou od první do poslední věty.

Beletrizovaná první (dominantní) část životopisu začíná na samém konci životní cesty protagonisty – v roce 1951 ve vězniči Mírov, kde si odpykával doživotní trest za kolaboraci s nacisty a zbývaly mu již jen poslední dny života. Umirání v beznaději mrazivého hradního vězení, plného násilí a zvůle, tvoří setrvalou působivou kulisu celého životopisu.

Vyprávění pak jde zprvu proti proudu času k momentům, které hlavního antihrdinu dovedly právě k tomuto konci. Prostřihy do minulosti jsou působivé: jakožto čtenáři sledujeme zdánlivě bezvýznamné epizody ze života hlavního antihrdiny, který nic netuší (přestože má o svých schopnostech to nejvyšší mínění), ale my už víme, jak zásadní dopad na něj už zanedlouho bude každá taková příhoda mít.

I když p. Smíchovský byl tak excentrickou postavou, že se do ní nedovedu dost dobře vžít, jeho osud je fascinující. Vidíme, že jeho vkladem do vlastního osudu byl pocit intelektuální nadřazenosti a setrvalá snaha sehrávat situace podle svých egoistických pravidel; v klidnějších dobách by snad prožil třeba i zajímavý a společensky úspěšný život. Pro něj bohužel byl však konfrontován s dějinnými zvraty takového kalibru, že občasná osobní vítězství ho jen uvrhovala v dalším kroku do hlubšího bahna.

Nechci zde opakovat životopisné údaje, které si každý snadno dohledá. Stručně snad jen tolik, že p. Smíchovský byl potomkem staré malostranské středostavovské německo-české rodiny; naděje rodičů ohledně nadaného syna kalila však jeho homosexualita. Ze studia práv na pražské německé univerzitě byl povolán na italskou frontu první světové války, kde dezertoval, vstoupil do čs. legií a začal spolupracovat s italskou tajnou službou. V Itálii a Francii po Velké válce vystudoval práva, teologii a filozofii – získal rozsáhlé vzdělání ve starověkých jazycích. Fascinoval ho okultismus a magie, uvádí se jako český představitel hermetismu. Vrátil se do Československa a za Republiky ve sklepě rodinného domu na Malé Straně vyvolával d'ábela a byl členem okultních kroužků – díky finančnímu za-

jištění a intelektuálnímu rozhledu členem váženým a vyhledávaným.

Ve sčítání lidu se hlásil k německé národnosti, politicky se přiklonil k českým fašistům. Po německé okupaci se stal předmětem zájmu německé tajné služby Sicherheitsdienst a stal se jejím zaměstnancem. Přijal německé občanství a začal užívat německou verzi jména. Pro SD vypracovával analýzy o české politice a společnosti a zpracovával okultistické materiály. Jako kolaborant byl po válce odsouzen lidovým soudem na doživotí a po dobu vazby a vězení sloužil novým socialistickým úřadům jako udavač.

Knižka je stručná, ale hutná. Těžko označit, které pasáže jsou významnější a které méně.

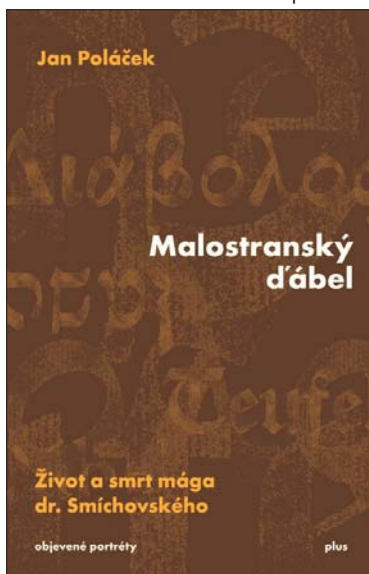
Jedním vrcholem je bezpochyby pře-
vyprávění hlavního líčení před lidovým soudem, kde se p. Smíchovský hájil z obžaloby pro spolupráci s nacisty za Protektorátu. Jestli jsem to správně pochopil, tak podezření z udávání konkrétních lidí byla i spíše vyvrácena (i před přísným lidovým soudem), naopak byly doloženy případy, kdy jednotlivcům pomohl. Zaměstnání v německé tajné službě je nepochybné – současně však bylo proloženo trojím vězněním za války: čert aby se v tom vyznal! Jen poslední zatčení zinscenoval p. Smíchovský sám na samém konci války, ve snaze zlepšit svou pozici po konci Protektorátu a obnovení Republiky.

Pražské povstání ho tak zastihlo v cele pankrácké věznice.

Tak, jako je zamotaná jeho kolaborace, byly složité i jeho osudy v době poválečné. P. Smíchovský měl rozsáhlé informace a na hodně lidí toho hodně věděl: do určité míry úspěšně se snažil hrát zpravodajské hry s aparátem nového socialistického režimu. Kniha nás provází fascinující dobou násilné porevoluční justice, v níž si žádný aktér nemohl být jist, jakou roli bude hrát zítra: dnes vyšetřovatel, který tluče kolaboranta, zítra stejný kolaborant ve službách nového režimu tluče včerejšího vyšetřovatele.

Samotný závěr života p. Smíchovského tak ovlivnil proces se spikleneckým centrem p. Slánského. Vyšetřovatel p. Plaček, se kterým měl p. Smíchovský dohodu a úlevy ve vězení, byl semlet soukolím stalinismu, které sám pomáhal roztáčet, a s ním definitivně ztratil vše i p. Smíchovský, do té doby prominentní vězeň.

Jestli jsem správně pochopil, tak konkrétním lidem uškodil p. Smíchovský prokazatelně právě až za Gottwaldova režimu: někde se uvádí, že udal snad až 50 osob – nevím však přesně, o jaké osoby šlo. Vedle usvědčení skutečných kolaborantů poskytoval p. Smíchovský patrně i smyšlená svědectví, aby nový režim mohl politické protivníky zlikvidovat jako kolaboranty s nacismem.

Valerij Brjusov: Hvězdná hora

Hvězdnou horu jsem si koupil minulý víkend, když jsem si udělal kombinovaný sportovně-pracovní-kulturní bod nedělního programu: vzal jsem kolo a vyjel si na podzimní pražskou vyjížďku do města. Za cíl jsem si dal knihkupectví, kde jsem se chtěl podívat na jednu knížku do práce.

Pracovní kniha se nakonec neukázala jako užitečná a z knihkupectví jsem zpět do mrazivé temné Prahy namísto toho odjel s touto starou ruskou fantastikou. (Dodal bych však, že i studijním úkolům jsem učinil zadosť: zjistil jsem, že když jedu na kole, dobře se mi poslouchají přednášky, které si pouštím z mobilu na řidítkách.)

Nové vydání *Hvězdné hory* vyšlo letos a těch sto dvacet stránek je čtení tak na tři hodiny. Řekl bych, že jde o případ, kdy je legitimní si přiznat, že čtenářský zážitek je jen z menší poloviny tvořen samotným textem a z té (logicky větší) poloviny ho vytváří kontext – ostatní okolnosti a autosugesce čtenáře.

Vyprávění v první osobě plyne jasně, klidně a rychle: evropský cestovatel pozdní viktoriánské doby v nepřístupných končinách Afriky zkoumá zvláštní izolovanou otrokářskou komunitu, jež vznikla před stáletími z marsovského výsadku na Zemi.

Na začátku samozřejmě nechybí získání informace od umírajícího šileného vědce a závazek protagonisty k naplnění jeho záměru:

„Vám, jen vám svěžuji své tajemství,“ řekl mi umírající. „Pokračujte v mém díle a ve jménu vědy a lidstva ho dovedte do zdárného konce.“

Zasmál jsem se. „Vědou opovrhují, a lidstvo nemám rád.“

To byl pro mě dobrý začátek!

Na knížce je zábavný hlavně její kontext: o p. Brjusovovi

V závěru beletristické části pak umírající p. Smichovský hovoří se svým spoluvězněm p. Zemkem, převorem znojenského kláštera, odbojářem proti Němcům, který byl již v r. 1948 jako jeden z prvních kněží odsouzen za protisocialistickou činnost. Hovor se točí i kolem satanismu jednoho a zbožnosti druhého.

Druhá, publicistická část knihy pak zachycuje především dvojí setkání mladého p. Poláčka, který se v závěru studií odhodlal navštívit v domě na Malé Straně sestru p. Smichovského. I tyto pasáže jsou skvělé a v ničem nezaostávají za beletristickou částí.

Závěrem bych ještě rád poznamenal, že kniha je průběžně ilustrována kolážemi dobových materiálů: jak fotografických, tak textových. Každá kapitola má jako motto několik citátů z tisku či dobové literatury. Citáty jsou doslova rozkošné. V kontextu zoufalého zlého reakčního satanisty umírajícího na Mírově pod tíhou nového režimu vedeného pokrokovým, čistě

jsem dosud neslyšel. Dle doslovu jde o básníka, spoluzakladatele ruského symbolismu. *Hvězdnou horu* dokončil asi roku 1899; nikdy ji však nevydal, patrně kvůli pochybám o jejich literárních kvalitách. Byla publikována až mnoho let po autorově smrti: v Sovětském svazu v polovině 70. let a prakticky ihned poté i česky na pokračování v *Sedmičce pionýrů*.

Letošní vydání přináší nový překlad a původní ilustrace.

Ke knize bych měl asi dva komentáře, či spíše dojmy.

Ohledně autora ten, že přes odstup času a historických dějů vidím za tímto drobným dílem snímek mladého sebevědomého moskevského intelektuála z obchodních vrstev, který naplno prožíval dynamiku posledních desetiletí ruské monarchie; nejspíš neměl žádnou pochybu, že ruská kultura je integrální součástí (západo)evropského kulturního dění a bude ho významně spoluutvářet. Řekl bych, že pozdější vývoj se zkomplikoval.

Druhý dojem je vydavatelský: nelze nevidět takový počín jako projev čirého potěšení, že vydavatel objeví podobný text staré ruské fantastiky a pro radost ho vydá prostě proto, že může – a že se třeba najdou čtenáři, kteří potěšení budou sdílet.

Závěr laboratorních prací: kniha mě potěšila, mohu ji doporučit.

První věta knihy: *Když jsem otevřel oči, obloha byla tmavě modrá a hvězdy velké a zářivé.*

Poslední věta: *Neměl jsem, kam jít, kam bych šel.*

Jára Mikovec

Databáze knih: **68 %** (z 5 hodnocení)

Goodreads: **69 %** (ze 14 hodnocení)

vědeckým světonázorem je geniální motto hned první kapitoly, kterou tvoří úryvek z dobové pokrokové básně:

*Když jsme si v dílně pověsili
Gottwaldův obraz nad svůj stůl,
jako by utajené síly,
věřte si nebo nevěřte,
se v každém náhle probudily.*

(Otto Ježek: „Gottwaldův úsměv“
– úryvek, *Mladá fronta*, 14. 6. 1951)

Budu se opakovat, ale dvojportréty p. Poláčka byly pro mě čtenářským zážitkem, pro který nenacházím srovnání.

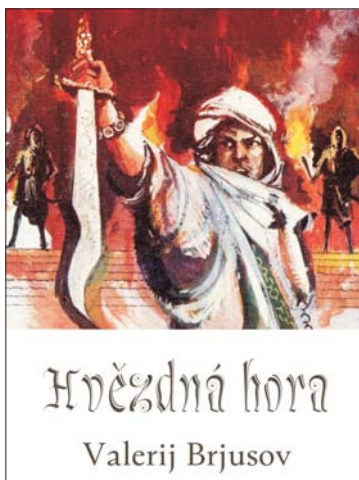
První věta knihy: *Hrad Mírov.*

Poslední věta: *Ovšem je možné, že si ho skutečně odnesl sám ďábel do pekla.*

Jára Mikovec

Databáze knih: **82 %** (ze 32 hodnocení)

Goodreads: **85 %** (z 12 hodnocení)

Obálka e-knihy

Joan Didionová, autorka vědeckofantastické literatury

„Joan Didionová sice golf nehrála, ale její psaní se vyznačovalo kvalitou, o kterou by měli usilovat všichni golfisté“, tak zněl titulky na webu Golf.com, který se objevil několik dní poté, co Didionová ve věku osmdesáti sedmi let zemřela. V tomto duchu se chystám napsat, že „Joan Didionová sice nepsala science-fiction literaturu, ale o její psaní by se měli zajímat všichni, dokonce i fanoušci science-fiction.“

Didionová je pravděpodobně mou nejoblíbenější spisovatelkou. Ve svém stylu psaní dokonale kombinovala formu, stylistiku a obsah; dokázala psát s odstupem, prozaicky a jít na jádro věcí. Napsala šestnáct knih, téměř všechny měly kolem 200 stran a většinou se jednalo o soubory literatury faktu. Svě náměty nacházela v různých oblastech, od americké demokracie až po povahu smutku; nicméně, Kalifornie se táhne jako červená nit celým jejím dílem. „Zlatý stát“ se stal mou posed-

lostí už od doby, kdy jsem půl roku studoval v Los Angeles. Nejprve mě toto prostředí zneklidňovalo, ale jak jsem tento stát postupně poznával, zamiloval jsem si ho. A když jsem Kalifornii opustil, rozhodl jsem se zabránit tomu, aby mě definitivně opustila. Okamžitě jsem se začal dívat na filmy, v nichž se objevuje: *Inherent Vice* (Skrytá vada), *Tenkrát v Hollywoodu* a *Sunset Boulevard* patří k mým nejoblíbenějším. Přečetl jsem i knížky o Kalifornii, počínaje *Less Than Zero* (Míň než nula) od Breta Eastona Ellise popisující bezútěšný život teenagerů v Los Angeles za Reaganovy éry. V jednom z rozhovorů Ellis uvedl, že jeho velkou inspirací byla Joan Didionová a že sedával u psacího stroje a přepisoval její věty ve snaze zjistit, jak to dělá. Tak jsem vyrazil a koupil *The White Album*, což je nejznámější sbírka esejů Didionové, a okamžitě mě její styl uchvátí.

„Vyprávíme si příběhy, abychom mohli dál žít.“ Tak začíná úvodní esej knihy *The White Album*, která se volně věnuje tématu zhroucení. Didionová vnímá rozpad společnosti v přímém přenosu, jak se v Kalifornii postupně od šedesátých let minulého století hromadí problémy. Je svědkem vzestupu Strany černých panterů, vrcholu drogové kultury, výrazné osobnosti Jima Morrisona a následků hromadného vraždění známého jako Tate-LaBianca. Popsala však také své osobní zhroucení, přičemž citovala z podrobného psychiatrického posudku a suše poznamenala, že „pocit závratí a nevolnosti mi dnes nepřipadá jako nepřiměřená reakce na léto roku 1968.“ Didionová se po vzoru „nové žurnalistiky“ staví do centra příběhů. V jejím pojetí literatury faktu jsou její vlastní reakce a pocity stejně důležité jako reakce a pocity dalších aktérů. Přestože vše jen tiše pozorovala, její pasivita byla natolik vyhrcoaná, že přerostla až v agresi. „Jako reportérka mám jedinou výhodu: jsem natolik drobná a moje povaha je nenápadná a neutroticky nevýrazná, že lidé často zapominají, že moje přítomnost může poškozovat jejich zájmy,“ napsala v knize *Slouch-*

ing Towards Bethlehem. Prostě popisovala svět tak, jak ho viděla, a nebrala si žádné servítky.

Didionová byla skvělou spisovatelkou celý svůj život a s přibývajícím věkem se prý stala ještě dokonalejší po technické stránce – literární kritik John Leonard o její próze prohlásil: „Zkuste některou z jejich vět přeformulovat a zjistíte, že ta věta je dokonalá, jako hologram.“ Svě mistrovské dílo *Víc než další den* (*The Year of Magical Thinking*) napsala až v pokročilejším věku, ale za opravdový vrchol její kariéry lze považovat trilogii *Slouching Towards Bethlehem*, *Play It As It Lays* (Lízni si a hrej) a *The White Album*. Tento soubor – dvě sbírky esejů a mezi ně vklíněný román – zachycuje rozpadající se poměry. V knize *Slouching Towards Bethlehem* Didionová popsala podobu úpadku městské civilizace, který se v dnešní době opět začíná vracet. Ulice velkých amerických měst zaplavené krimi-

nalitou a bezdomovci; děti užívající LSD. Její úsporný, dokonale vystavěný hollywoodský román *Play It As It Lays* se zabývá osobním dopadem individualismu šedesátých let minulého století a jeho rozmělněním až do nejmenších podrobností z pohledu neúspěšné herečky. V knize *The White Album* se zamýšlí nad tím, co se stane, když jako společnost přestaneme věřit příběhům, které si vyprávíme, a když se realita odchýlí od naší interpretace.

„Kdybych měla znovu začít psát, musela bych se vyrovnat s chaosem,“ napsala Didionová a tím se nakonec projevila jako konzervativní spisovatelka. Svě skutečné politické názory neprojevovala; příliš se s nimi nechlubila, jak je to dnes běžné. Jsem ale přesvědčen, že by šokovaly velkou část jejich fanoušků, kteří ji uctívají jako symbol feminismu. Snímky, na nichž stojí před korvetou, jsou sice dobré na Instagram, ale přechází Didionové konzervativní pohled na společenské poměry. V celém jejím díle z 60. a 70. let je zřejmé, že stojí na straně řádu. Přestože má jistě establishment své mouchy, je neskonale lepší než radikálové, kteří zničí téměř vše, na co sáhnou. Její feminismus je také složitější – v textech věnovaných „ženskému hnutí“ si Didionová utahovala z představy

Za Viktorem Dražným

se kterým se přátelé (z Olomouce a Opavy, ale i Franta Moravec a Honza Škorpík) rozloučili ve smuteční síni ve Šternberku v úterý 18. ledna. Budeš nám chybět, Koši.

žen jako utlačované třídy a zpochybňovala nároky feministického hnutí, čímž na sebe přivolávala jejich hněv. A konečně ve svém románu *Play It As It Lays* popisuje svým téměř až sterilním způsobem fyzickou i morální hrůzu potratů a to bez jakýchkoli projevů emocí. Didionová byla příliš komplikovaná na to, aby byla přehnaně stranická. V 80. letech opustila pravicové názory ze stejného důvodu, proč v 60. letech opustila levici: z nechuti k utopismu a popírání reality. Přesto její pohled na svět, alespoň ve srovnání s jejími vrstevníky, vykazuje výrazné pravicové tendence. Formoval ji americký ideál. Její předkové pochovali cestou do Kalifornie na povozech dvě děti. Milovala Johna Wayna. Když byla malá, dědeček jí poradil, aby když uvidí hada, tak ho zabila. Její politické směřování, ale i celý její pohled na svět a osobitý autorský hlas se formovaly především díky těmto okolnostem.

Joan Didionová se rozhodně nevěnovala žánru vědeckofantastické literatury. Ať se snažím sebevíc, nedokážu mezi těmi to dvěma světy najít bytí i slabou souvislost. Je však podstatné, že to byla pozoruhodná spisovatelka, která prožila neobyčejný život. Když se dívám na její dokonalé věty, doslova pukám závistí; a ona jimi navíc popsala jedno z mých nejoblíbenějších míst na světě. V jejím podání se Kalifornie jeví jako nebe a peklo.

S jejím psaním mám osobní zkušenost. Když mě nepřijali na doktorské studium, tak jsem si nejdřív vyhledal esej, ve které popsala své vlastní zkušenosti. Cítil jsem se pak mnohem lépe. Uzavřu kruh: Joan Didionová sice nepsala science-fiction literaturu, ale o její psaní by se měli zajímat všichni, dokonce i fanoušci science-fiction.

Petr Svoreň, jr.

Odposlechnuto

Kdo neví, že slouží, slouží vždycky nejlíp.

Václav Havel / Žebrácká opera

V současnosti je služebnost prezentována jako generační rebelie: za jeden svět proti tradičnímu zápecnictví, za tolerantnější svět proti bigotním rasistům či homofobům, za ekologičtější svět proti klimatickým zločincům, a tak dále. Lidem je prostě namlouváno, že rebelují, když oni ochotně slouží vrchnosti.

Martin Konvička

... ve srovnání s tím, jak Anglosasové propadají ideologii woke a Němci mesiášskému komplexu zachránce planety, působí Francie jako stará známá síla.

Zbyněk Petráček

Americká i britská Akademie pro kojení doporučují k užívání pojmy *rodičovské mléko* nebo *krmení lidským mlékem*.

Poznámka v Helpu InDesignu

Spravedlivý jazyk: Od verze InDesign 2022 (verze 17.0) nahrazujeme neinkluzivní jazyk tak, aby ten nový vyjadřoval základní hodnoty inkluzivity ve společnosti Adobe. Jakýkoli odkaz na Master page (vzorovou stránku) je v našich článcích nápovědy nahrazen pojmem Parent page (vzorová stránka).

Dotazy na kovidovém a překladatelském fóru

XMEDA: Je technologicky možné vytvořit nějaký covid infekční kit, který by si zájemce rozbilil, olízal, schytl nízkou dávkou covidu, tu si vyležel a tím si nadělal nějaké protilátky? Jestli by to nebyla cesta, jak aspoň nějak ochránit odpirače očkování.

FARIN: Jde to, a říká se tomu vakcína. Popsaný způsob je ale trochu historický.

Aby člověk pochopil koronavirovou pandemii v její úplnosti, musel by být zároveň epidemiolog, imunolog, infektolog, pneumolog, parazitolog, evoluční biolog, netopýřolog, expert na matematické modelování, ekonom, sociolog, sinolog, geopolitik, psycholog, gerontolog a Petr Ludwig.

Nihilista na balkónu

Obvykle se neumožní sportovcům startovat, protože si něco píchli, u Novaka Djokoviče je tomu naopak.

PaulMuaddib

VANEK: Překladatelská metoda Petry Martínkové v kostce, větu *The porter slurps his tea* přeloží jako *Zaměstnanec nemocnice si lokne hnědého životabudiče*.

ZCR: ehm, já to nerad říkám, ale nepokousala ji Denemarko-
NYX

Selenitin, sulfoarsin a bludné stopy pro sci-fi detektivy

Těžký je život dobrodruha, ještě těžší je život bibliografa či prostě pátrače po knihách příslušících nějakému žánru. Pátrání po zapomenutých nebo nikdy neobjevených sci-fi způsobí, že přečtete kdeký škvár či naopak docela nudnou knihu, aniž by četba byla korunována úspěchem. Za každým titulem ze seznamů sběratelů staré sci-fi jsou haldy přečtených a zklamaně odhozených svazků. (Pokud je dotyčný i sběratelem, najdeme posléze v jeho nabídce tituly s lákavě znějícími, jakoby fantastickými tituly, ale veskrze realistické.)

Když jsem před lety kupoval v antikvariátu román Ladislava Štolla *Otrávený chléb* (Průlom, Pavel Prokop, Praha, 1929), zdálo se mi po prvním prolístování, že není co řešit. V knize figuruje kov nového složení selenitin, z něhož vyrábí jeden podnikatel nedobytné trezory. Sci-fi prvek jak vyšitý.

Nyní jsem po knize po letech sáhl, abych ji konečně přečetl. A ejhle: trezor z nezníčitelného selenitínu dvojice padouchů propálí hořákem. Jim náleží odměna v podobě diamantů, mně zase žánrově zklamání.

Přesto tvrdím, že ta četba stála za to. Jde o její neobvyklý obsah i styl. Je to, jako by se někdo pokusil napsat román od Slávy Jelínka stylem Vladimíra Raffela a trochu to okořenil Tarantinem. A pak samozřejmě jméno autora, ale k tomu později.

Děj je hutný, řada epizod se v něm stane „mimo záběr“ a čtenář se pak seznamuje až s jejich následky, což vyžaduje zvýšenou pozornost. Žánrově se jedná o kriminálku, podle slovníků literatury ovšem „sociální román“.

Dva zločinci velkého formátu budují v Londýně pro zámožného černošského majitele plantáží ponorný trezor, ale jejich skutečným záměrem je prokopat pod Temží tunel a vykrást trezor na druhém břehu sídlícího bankéře Harrisona. To se jim nakonec podaří, ale ještě před tím ukradnou Harrisonovi ledního medvěda, který ho pořídil jako smrtonosného mazlíčka své ženě.

„Antarktická šelma byla nejmilejší radostí paní Harrisonové. Denně bývala při krmení a vytrvale se obdivovala bělostným krystalům tesáků a hluboké, sněžné jeho srsti. Hrůzná sensace čenichu, zkriveného vztekem, a křeč zařátého spáru vzrušovaly ji k nepřičetnosti.“

Zločinci jsou spolčení s nebezpečným nájemným vrahem Dolnickem, „na jehož bytosti nebylo místečka, v němž se normální lidé vzájemně dotýkají“. Dolnick se rozhodne své druhy zradit a napíše dopis detektivní kanceláři Emanuela Caustyho.

Ten pošle za Dolnickem svou milenku a kolegyni Paulínu, aby zjistila, o co jde, jenže Paulína je rovněž spolčena se zločinci.

Causty je kromě toho posedlý pátráním po anarchistovi Arrigimu, který po celé Evropě vraždí bohaté lidi.

Paulína se sejde s vrahem Dolnickem, Izraelitou „svěží, poněkud brutální krásy“. Váhá, zda ho zastřelit, nebo s ním mít sex. Nakonec zvolí to druhé, což se jí stane téměř osudným; Dolnick ji krvavě pokouše a brutálně znásilní do bezvědomí.

Když se o nález bezvládné Paulíny dozví její milenec Causty, chce od lékaře pouze vědět, zda „došlo ke coitu“.

Policie tuší, že Dolnick něco ví o vykradeném trezoru, proto ho vyslýchají za pomoci zapáleného doutníku zasouvaného do Dolnickovy nosní díry. Do vyšetřování však zasáhne anarchista Arrigi, přítomně uspí omamným plynem sulfoarsinem a Dolnicka probodne nůžkami.

(Tady zase instinkt sci-fi detektiva zavětrí. Není sulfoarsin náhodou vymyšlený jed s novými vlastnostmi? Mohlo by být, tedy aspoň něco. Ale sci-fi to z téhle knihy určitě nedělá.)

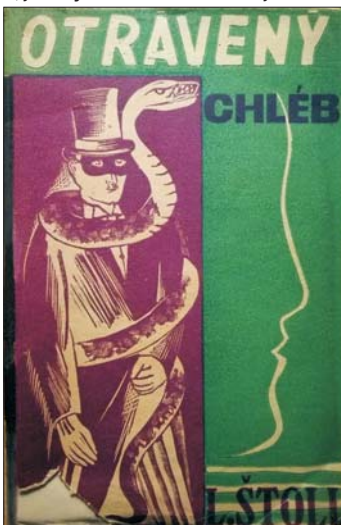
Od této chvíle kniha začne ztrácet tempo, následuje ještě konfrontační rozhovor mezi Caustym a Paulínou a nakonec také závěrečná rozprava Caustyho se zástupci policie, během níž začne svítat, kdo je Arrigi, surrealistický nález medvěda vycpaného ukradenými diamanty v trezoru, ale žádné velkolepé finále se nekoná, konec vyzní spíše do ztracena.

Jak bylo řečeno, lahůdka je zejména estetický a zároveň noirový styl psaní.

„*Za plotem idylické zahrady, do níž zákon a konvence sázejí plané vůně, rostou lopuchy mezi mokkými kameny a slimáky. Barevné cesty osudů inženýra Heina, Kestera Groswenora a Charlese Dometa lpěly jako stříbrné cesty krvavého slimáka na páchnoucích listech lopuchy.*

Podatí ruku kterémukoliv z nich, bylo jako chopiti se mrazné klinky zamčených dveří, nebo hryznouti do skleněného korálu. Lze totiž jako ocel i člověka kaliti; několikrát je ponořit do cely naplněné po mříže mrtvou vodou, a již se směje zlosyn.“

Mimořádně bizarní na tom všem je, že se jedná o jediný román člověka, jenž se později stal jedním ze zásadních stalinských sekerníků české kultury. Ladislav Štoll po válce v podstatě nastavil, jací čeští spisovatelé jsou a jací nejsou v kánonu socialistické tvorby. Václav Černý o něm napsal: „Netalentovaný

Hervé Le Telliera: Anomálie

Vím, že se takto recenze psát nemají, ale tohle není recenze. Ano, mám na mysli román Hervé Le Telliera *Anomálie*, vyšlo loni v Hostu, ve Francii v roce 2020. Román dostal v roce 2020 Prix Goncourt, to je ve Francii maximální literární ocenění. Navzdory tomu se jen ve Francii prodalo milion výtisků. Takže začnu anotací, která je na zadní desce knihy:

Po teroristickém útoku na newyorská Dvořčata americká vláda zjistila, že nemá jasný postup pro řešení krizových situací. Oslovila tedy dva odborníky, aby vypracovali manuál ke každé situaci, s níž by se letová kontrola mohla setkat. Ti sepsali soubor postupů, a navíc přidali protokol 42 pro neočekávané situace. A právě ten je jednoho dne opravdu aktivován a oni jsou povoláni řešit situaci, s níž se dosud nikdy nikdo nesetkal.

V letadle z Paříže do New Yorku letí desítky cestujících. Mezi nimi jsou nájemný zabiják Blake, nigerijský popový zpěvák Slimboj, právnička Joanna nebo neúspěšný spisovatel Victor. Všechny spojuje jediná věc – vedou svým způsobem dvojitý život. Během letu nastanou turbulence, jaké pilot ani posádka ještě nezažili. Naštěstí vše dobře dopadne a letadlo podle plánu přistává v New Yorku. Jenže něco je jinak. A výraz „dvojitý život“ najednou dostává úplně nový význam.

Pro recenzenta či referenta je potíž v tom, že se dopustí spoilerování, než by řekl švec. Proto jsem uvedl anotaci a věnuji se otázkám autorským.

Předmětný román je bez jakýchkoli pochyb sci-fi, spadá do žánru bez nejmenších pochyb. Není to tedy ani fantasy, ani matcižadostivec, ukájený titulárními hodnostmi, všech národních rychlokvásek model a král.“

Od roku 1946 až do smrti v roce 1981 byl Štoll členem ÚV KSČ, editoval literární dílo svého přítele Julia Fučíka, posledních deset let života šéfoval Ústavu pro českou literaturu. V 50. letech strávil dva roky v Moskvě, aby zde překládal spisy Marxe a Lenina do češtiny, zde se mu narodil syn Ivan, později známý fyzik a popularizátor vědy.

Zajímavou úvahou nad touto osobou je text jeho vnuka, filmaře Martina Štolla „Třicet let bojů s Ladislavem Štollem“ vydaný v Britských listech. Vnuč, působil rovněž v kultuře, si kvůli prokletému příjmení užil své, ale oceňuje, že se alespoň lidé rychleji odkopou: „Jsem za Ladislava Štolla rád. Je to dobrý vklad do mého života. Mám za sebou červený (rudý) vykřičník, který mě učí vyvarovat se jednostranným soudům a vidět velmi kriticky extremismus, tupost a hloupost. Děda Štoll je skvělý lakmusový papírek na lidi – protože za těch třicet let, co mně teď bude, sleduji lidi, jak reagují: vysílají jasné signály o sobě. A to mi velmi usnadňuje se v lidech orientovat a to velmi osvozuje. Kdo má takové štěstí?“

Letos má vyjít Štollův životopis od Vojtěcha Čurdy. Zajímalo by mne, do jakého kontextu zasadí tento jeho „hřích mládí“, podivný, ojedinelý výlet do prózy.

Ivan Adamovič

gický realismus. Opravdu jde o aeroplán a v něm se něco stane. Žánrová čistota je nezpochybnitelná.

Le Tellier je ale v jádru mainstreamový autor a dokonale zvládá techniku společenského a sociálního románu. Jako by ho napsal Frederick Forsyth nadaný vtípem a duchaplností Anré Mauroise. Strukturálně je to příběh postavený na principu slavného Mostu svatého Ludvíka krále od Thorntona Wildera, zfilmováno 1929. Princip: v daný okamžik se něco stane a autor sleduje osudy účastníků, kteří se shodou okolností sejdou na jednom místě v jednom čase. O to jde i zde.

Takto vznikne plátno pro vypravěče a psychologa, zde také pro ironika a v jistém smyslu i politického komentátora. V klasické žánrové sci-fi je nápad v popředí a psychologie se z něho odvíjí. Obvykle je plochá a nepřesvědčivá, postavy jen naplňují nějakou tezi. Zde tomu tak není. Neobvyklá situace, skutečně anomálie, dává postavám prostor k naprosto přirozeným lidským reakcím a autor to mistrně zvládá.

Slabinou sci-fi románů bývá závěr, jelikož úžas z nápadu se omrzí a je nutno to pak nějak dovysvětlit a dopytlíkovat. Ne zde. Čtěte až do konce.

Dovedl bych si tento román představit jako film... on to v jistém smyslu film je. Údajně se už pracuje na televizním seriálu. Toho bych se trochu bál, aby se to nerozplizlo, on by ten film byl kompaktnější. Jenže asi nám ten covid filmovou produkci zabil.

Ondřej Neff

Host Brno 2021, 366 str., 322 Kč

Odposlechnuto

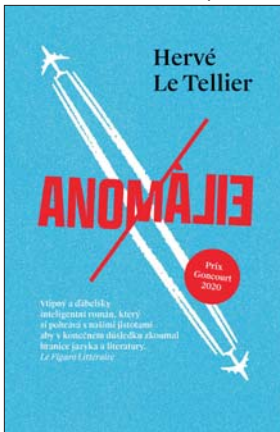
Americký komentátor a veterán Silicon Valley Antonio Garcia Martinez nedávno přišel se zajímavou formulací, že „vaše politická loajalita už není definovaná pozicí na pravolevém spektru, ale tím, do jakého roku by se podle vás měla společnost nějakým kouzlem vrátit“:

„Pokud jste centristický neoliberalní globalista, toužíte po poklidných dnech za Obamy... Pokud jste ten typ, který má v profilu obrázek katolického světce nebo antické sochy, chcete se vrátit do starých zlatých časů roku 1950 (nebo možná 1450). Pokud jste neocon, jemuž je drahé bombardování ve jménu lidských práv, pak toužíte po vlasteneckém nadšení roku 2003, kdy bylo možné podnikat vojenské invaze do země vašeho výběru s příslibem jejich transformace na jeffersonovskou demokracii. Když jste si založili kariéru na boji proti Trumpovi 24 hodin denně, přejete si (i když možná jen podvědomě), aby byl zase rok 2017, a rádi byste si Trumpa oživil, abyste ho zase mohli zabít na Twitteru... Jenže dějiny nemají brzdomový pedál, natož tlačítko Rewind.“

Martin Weiss / Echo24.cz

Mluvit o Green Dealu jako o příležitosti je jako říkat, že uříznout si nohy na cirkulárce je výborná příležitost k tomu naučit se jezdit na invalidním vozíku.

Tomáš Houška

Sódži Šimada: Případ astrologických vražd

Po mém soudu vlastně není *Případ astrologických vražd* detektivka. Máme tu sérii vražd, detektiva, jeho pomocníka, záhadu, vyšetřování, pachatele, tedy všechno, co k detektivce patří, ale chybí příběh. *Případ astrologických vražd* čtenáři předestírá hádanku, spletitou a chytře vymyšlenou, ale většinu knihy věnuje autor rozboru, proč žádné z možných vysvětlení není možné, a protože si skutečně dal záležet, aby byl jeho případ neřešitelný, zabere zdůvodňování, proč se něco nemohlo stát, opravdu hodně času. Kniha tedy nabízí velmi specifické potěšení. Ze Sherlocka Holmese autor vydestiloval výstřední rekvizity a samostatné oddíly knihy, které bez přítomnosti detektiva ukazují, jak k něčemu došlo. Z Agathy Christie zase výstřední logickou zápletku a okázalé předvádění důležitých stop, které ale nedávají smysl. Oboje důvtipně zkombinoval, a pak před koncem čtenáře vyzval, dokonce dvakrát po sobě, aby zkusili odhalit pachatele, protože už mají k dispozici dostatek indicií. Stop je ovšem opravdu hodně, navzájem si

protiřečí, japonská jména a realie také nejsou zvlášť přehledné a pomocné tabulky nebo náčrtky vinou malých rozměrů a nevhodného písma věru nepomáhají. Řekl bych, že zdaleka ne každý, kdo rád čte detektivky, se do podobné hádanky bude chtít ponořit.

Dost jsem váhal, zda si mám začít dělat výpisky, abych se v případě vyznal, protože jsem očekával, že někde hluboko bude nesrovnalost, která má člověka přivést na řešení. Nakonec jsem knihu jen normálně četl s tím, že se nechám překvapit, protože jsem si nemyslel, že by čtenář v podobně vykonstruovaném případě měl rozumnou šanci přijít na řešení. Zde jsem autorovi ovšem křivdil, protože byl nejenom důmyslný ve vymýšlení mechanismu, jak případ zatemnit, ale měl i dobrý odhad, co už je příliš výstřední peripetie. Tu nejošemetnější část, jejíž úspěšný průběh už vypadá příliš nepravděpodobně – a mám dojem, že ve většině překombinovaných případů takový prvek je – nám odhalil a vysvětlil sám. Přesto nevím, zda by pachatele šlo odhalit díky pečlivému srovnávání jednotlivých informací. Určité nesoulady, které něco naznačují, tu jsou, ale jak jsem se sám do podobné práce nepustil, netuším, zda jsou dostatečné. Myslím, že neprozradím nic podstatného, když řeknu, že zpětně viděno podle mne existují nejméně dva další způsoby, jak na pachatele přijít.

Celý případ se skládá ze tří částí s nejasnou souvislostí: vraždy se záhadou zamčeného pokoje, podivné loupežné vraždy a výstřední hromadné vraždy, a i když se autor ústy svého detektiva Holmesovi poněkud vysmívá, na jednu z částí případu by nejspíš šla aplikovat jeho klasická poučka, že vyloučíme-li vše nemožné, co zůstane, jakkoliv nepravděpodobné, musí být pravdivé. Autor si totiž velmi pečlivě pohrává s různými mírami nepravděpodobnosti, takže u některých

prakticky nemožných věcí předstírá, že za určitých okolností by možné byly, a co je podstatnější: u něčeho, co vlastně možné je, nás naopak zkusi přesvědčit, že jde o záležitost zcela vyloučenou. Mám za to, že nám ovšem záměrně dává poměrně férovou šanci tuto hru prohlédnout, a jakmile by člověk podobné místo v zápletky prolomil, jde už poměrně logicky odhalit vrah, i když by čtenář případně nedokázal přesně dovést průběh zbylých částí případu. Pro mne je to ovšem až zpětný pohled, protože podobně realisticky jsem se na záhadu v průběhu čtení podívat nedokázal. Autor však nabízí ještě jinou příležitost.

Patří ke koloritu klasických detektivek, že Poirot nebo někdo podobný ke konci náhle zvolá „jak jsem mohl být tak slepý“ nebo „řešení jsem měl celou dobu přímo před očima“. Stane se to i zde, když náhodná a nesouvisející událost přivede detektiva – který v tu chvíli už tuší lépe než my, které části případu tak docela nesedí – ke správnému celkovému náhledu, a mně se u detektivky asi poprvé v životě stalo něco podobného. Na základě velmi abstraktní struktury oné metafory, která pomohla detektivovi, se i mně část informací z ničeho nic přeskládala do jiné struktury. Najednou bylo jasné, které prvky jsou podstatné a které jen slouží k zatemnění situace, takže jsem věděl, kdo musel být pachatelem, z čehož šlo už poměrně spolehlivě vyvodit, jak byly zločiny spáchány. Myslím, že i zde se autor, už před první výzvou k rozřešení případu, snaží dát čtenářům reálnou šanci na rozuzlení přijít. Jinak po druhé výzvě už jde pachatel identifikovat snadno, i když způsobem, z kterého samotný průběh zločinů jasný být nemusí.

Pro mne osobně šlo o neobvyklý zážitek, protože logické hádanky moc často neřeším (což souvisí s tím, že v nich nejsem nijak dobrý). Toto náhle nahlédnutí u mě mělo navíc jinou povahu, než třeba když člověk odhalí a dokáže nějakou matematickou zákonitost, protože to je doprovázené úplně specifickým zábleskem radosti, kdežto zde šlo o změnu perspektivy, která byla sice intuitivní, ale jinak čistě racionální, bez jakéhokoli emocionálního prožitku (byl jsem spíš překvapený). Každopádně tím, že se mi podařilo případ vyřešit přesně ve chvíli, kdy jsem měl, dost ovlivňuje můj dojem z knihy – a nejde zaručit, že se ostatním podaří zažít něco podobného. Jde však o záhadu skutečně hezky vymyšlenou, která sice i po odhalení zůstává notně výstřední, ale vlastně je mnohem méně vyumělkovaná, než se celou dobu zdálo. Takže dokáže-li si člověk knihu užít i bez většího dramatického zážitku a potěšit se hlavně ze zajímavé, až archetypálně vystavěné situace, lze *Případ astrologických vražd* doporučit nezávisle na tom, zda a s jakým úspěchem se čtenář sám zapojí do pátrání. **Jiří Grunt**
Sódži Šimada: Případ astrologických vražd, Paseka 2021, překlad Anna Cima a Igor Cima, 376 str., 429 Kč

Sam Moskowitz: Vzpomínka na Pacificon II

(Worldcon v září 1964, Oakland, Kalifornie)

Fascinující součástí programu conu bylo vystoupení Dr. Josefa Nesvadby, československého psychiatra, který vydal tři povídky v *Magazine of Fantasy and Science Fiction*. Mluvil skvěle anglicky. Jeho kniha *Vampires Ltd.: Stories of Science and Fantasy* právě vyšla u A. Vanous, New York,² a Bill Donaho, člen organizačního výboru, je prodával za \$7.50. Roku 1964 nám Nesvadba řekl, že neznámější americký autor science fiction za železnou oponou je Ray Bradbury, následovaný Robertem A. Heinleinem, A. E. van Vogtem a Lewisem Padgettem.³ Jejich povídky oslovují především mladší publikum. V SSSR vycházelo značné množství science fiction do roku 1930, ale její vydávání bylo za Stalina skoro zlikvidováno, jen aby mu byl poskytnut okamžitý revival v roce 1957, když Rusové vypustili první úspěšný sputnik. V Československu jsou tři nebo čtyři stálí autoři science fiction, řekl Nesvadba, a obrovský, nevyužitý potenciální trh.⁴

V roce 1966 zavazoval telefon v mé newyorské redakci (jejíž číslo jsem Nesvadbovi dal), že je v českém [sic] velvyslanectví [dle J. Olši, jr. *zde tehdy nebyl ani konzulát a zřejmě šlo o stálovu misi při OSN*] na 5. avenue a má na návštěvě z Československa nadšeného fanouška science fiction, který touží sehnat mé knihy o dějinách science fiction *Explorers of the Infinite* [Průzkumníci nekonečna, 1963] a *Seekers of Tomorrow* [Hledači zítřka, 1965]. Dotyčný se jmenoval Josef Škvorecký. Stavil jsem se tam, podepsal Škvoreckému obě knihy a požádal ho, aby mi výměnou poslal pár českých děl. Mluvil jsem s ním a Nesvadbou asi hodinu. Řekl mi, že jediný autor science fiction v sovětském bloku, který je srovnatelný s lepšími americkými autory, je Stanislaw Lem, tehdy u nás skoro neznámý.

Ze starších českých autorů science fiction vyprovdlil Jakuba Arbesa jakožto historicky významného a propagoval jedno z jeho děl, novelu „Newtonův mozek“, která poprvé vyšla roku 1877, jakožto jeho nejlepší. Je to příběh o kosmické lodi, která

cestuje rychleji než světlo a pomocí zvláštních nástrojů je možné sledovat události až 6000 let v minulosti. Sehnal výtisk knihy v češtině a poslal mi ho. Před několika lety jsem v antologii jménem *Clever Tales* (Chytré příběhy), Copeland and Day, Boston, 1897, našel novelu v anglickém překladu. Pro kontext jako předchozí autory science fiction zmiňuje Cyrana de Bergerac, Edgara Allana Poea a Julese Vernea.

Požádal jsem Škvoreckého, aby doma zkontroloval můj článek o Karlu Čapkovi, velkém českém autorovi science fiction, jestli tam nejsou chyby. Odepsal: „Požádal jste mě o komentář ke kapitole o Karlu Čapkovi. Nuže, mohu vám říci, že je to prvotřídní informace a analýza. Pro srovnání: v tomto dlouhém článku nejsou skoro žádné chyby (stať o Čapkovi, která původně vyšla v měsíčníku *Fantastic* roku 1959, byla nejdelší známou analýzou tohoto autora v angličtině do té doby), zatímco v krátkém (jen pár řádek) hesle o Čapkovi v *Reader's Encyclopedia* od Williama Rose Beneta je prakticky všechno špatně.“⁵ Ukázal článek Čapkově ženě Olze, která byla stále naživu a přední herečkou v českém Národním divadle. Našla, že její umělecký pseudonym [sic!] Scheinpflugová by se měl psát s „v“ jako tady místo „w“, kterážto oprava se objevila v dalších vydáních; jinak nenalezla žádnou chybičku.

Možná v důsledku nějaké souvislosti se Škvoreckým mi přišel malý balíček s dopisem z Prahy datovaným 5. března 1967 od jistého Jaroslava Kořána. Aby získal titul na pražské Filmové akademii, navrhl diplomovou práci o science fiction, úplně první napsanou v Československu. To v té době nevěděl a měl pocit, že je ztracen, dokud nenarazil na mé knihy včetně antologie *Masterpieces of Science Fiction*. Jako vyjádření díků mi poslal skoro netknutý výtisk prvního vydání *RUR* v češtině, vytištěný rok před premiérou hry. Ať to věděl, nebo ne, potěšilo mě to mnohem víc než peníze.

[překlad a poznámky v hranatých závorkách Jan Vaněk jr.]

- 1 Sam Moskowitz, 1920–1997, byl newyorský fanoušek a redaktor; živil se v odborném časopise jménem „Rychlá mražená jídla“, ovšem proslul zejména historicko-vzpomínkovými pracemi o počátcích amerického fandomu a poté i řadou autorských profilů a přehledových článků o tématech SF. Následující text byl určen pro knižní publikaci Worldconu 1989 v Bostonu, která k 50. výročí prvního Worldconu přinášela faktografický přehled a vzpomínkové statě o všech předchozích; Moskowitz, který ostatně byl předsedou organizačního výboru „Nyconu“ 1939, přispěl valnou částí z těch starších. „Souvenir Book“ je dostupná z <https://fanac.org/conpubs/Worldcon/Noreascon%203/> jako naskenovaný soubor PDF velikosti 59 MB, ovšem s dobře doplněnou textovou OCR vrstvou, viz str. 92. Překládáme z rozšířené verze [https://fancylopedia.org/Pacificon_II_Reminiscence_\(Moskowitz\)](https://fancylopedia.org/Pacificon_II_Reminiscence_(Moskowitz)) na kolaborativním webu, který se snaží navazovat na předchozí tištěné „Fancyklopedie“ z let 1944 a 1959. Úvodní pasáže, zabývající se obecným popisem conu a dobovými spory ve fandomu, vynecháváme.
- 2 Poznámka překladatele: Výbor vyšel anglicky v pražské Artii; Arthur Vanous byl americký distributor knih ze socialistických zemí a některé bibliografie ho dodnes chybně uvádějí jako jejich vydavatele nebo spoluydavatele.
- 3 Tady se zdá, že Nesvadba prostě uváděl autory Labyrintu.
- 4 V tomto místě vydání v Souvenir Book končí – logicky: místa bylo málo a jakkoli zajímavé je další dění pro Čechy a jistě i autora osobně, Worldconu samého se netýká; na Fancylopedia byl vložen celý rukopis zachovaný v archivech bostonských organizátorů. Pro úplnost doplňuji, že Nesvadba napsal o své cestě článek „S Čapkem ve Frisku“ do Literárních novin 5/1965, viz **IK 1-2/2013**.
- 5 Tady si překladatel nemůže nevzpomenout na recenzi Války s mlouky v akademickém žurnále SF Studies ještě z r. 1987 https://www.depauw.edu/sfs/review_essays/maslen41.htm, která začíná hlubokomyšlnými úvahami o tom, proč se Čapek už před válkou „rozhodl psát česky“, když takový Kafka měl úspěch v němčině, a pak se pokouší shrnout historii národního obrození tímto způsobem: „Avšak co měly být vzory pro průkopníky literárního vyjadřování jako Jan Neruda? Překvapivě se rozhodli vzít si příklad z Kralické Bible z 16. století, jejíž literární styl se nejvíce blížil českému nářečí, kterým se stále mluvilo v balbínském kraji.“

Silvestrovská noc

Tichou silvestrovskou noc roku 1755 strávil Petr Jakub Droz ve své hodinářské dílně. Měl by jít domů, kde ho čekala manželka a tříletý syn Jindříšek, a také švagr a švagrová, se kterými měli oslavit příchod nového roku. Ale Petr Jakub byl workoholik a navíc se vůbec netěšil na otravnou návštěvu příbuzných...

Dílna Petra Jakuba byla prázdná, své tovaryše a učně už dávno poslal domů. Tmu v místnosti rušila jen jedna lojová svíčka, jejíž světlo však stačilo právě na to, aby plamen vrhal pablesky na všechny ty nádherné mosazné součástky, kterými se interiér hodinářské dílny vyznačoval. Tu krásu odlesků mosazi Petr Jakub miloval a nahrazovala mu bohaté pohled na dílo ohňostrůjců, plánované na dnešní noc.

Petr Jakub si užíval klidu v dílně, kde bylo teplo, zatímco venku řádil vítr a mráz alpské zimní noci. Mistr Droz byl obratný a zavedený hodinář, který však svoji pověst nepřeceňoval, protože v těch letech bylo v Ženevě hodně skvělých hodinářů. Ostatně hodinářství bylo na vzestupu všude, v Anglii, Holandsku i ve Francii. Po celé Evropě se šířily mechanické novinky, zvláště nový hodinový krok mistra Kendala.

Náhle se ozvalo zdvořilé zaklepání na dveře. Bylo tak tiché, že by je málem přeslechl. Přesto však Petr Jakub okamžitě pocítil, že za dveřmi stojí daimon.

Mráz mu přeběhl po zádech. Bylo to stejně drtivé jako přechod od tepla krbu do alpského mrazu. Petr Jakub se zachvěl. Na okamžik ho napadlo, že se může tomuto osudovému setkání vyhnout, jestliže svoji přítomnost zapře. Jestliže sfoukne svíčku a bude předstírat, že odešel. Jenže dobře věděl, že nevídaný pozdní návštěvník se nenechá odbýt.

Ozvalo se nové zaklepání, tentokrát mnohem důraznější. Petr Jakub se zvedl a šel vstříc svému osudu. Jakmile odemkl dveře, vítr je málem vyvrátil. Byla mrazivá silvestrovská noc. Vítr při zemi smetal sníh a vršil ho do vysokých závějí. Okolní domy, pokryté a obklopené sněhovými přivaly, připadaly Petru Jakubovi drobnější než v jiném období roku. Ženevské jezero zamrzlo a na jih od města se tyčil bílý a impozantní Mont Blanc, který v měsíčním světle vypadal jako pilíř, podpírající nebesa. To všechno hodináři připadalo známé, ale zároveň hrozivé. Nejvíce ho však postrašila a šokovala mohutná postava hosta, který se dobýval do dílny. Byl to obr, vysoký nejméně sedm stop. Oblečený byl v tlustém kožichu a mohutné beranici, která mu padala přes oči.

Když Droz tu impozantní postavu uviděl, už se málem loučil se životem. Vždyť kdyby ho navštívil nějaký lupič nebo pašerák ze savojských hor, mohlo to dopadnout neblaze. Nutno však říct, že Ženeva pod vládou Kalvinské konzistoře prožívala v těchto letech mimořádné období bezpečnosti a prosperity. Petr Jakub tedy veškerou duševní silou potlačil strach a oslovil návštěvníka: „Co si přejete?“

„Vy jste Petr Jakub Droz, hodinář?“ zeptal se obr.

„Ano, to jsem já.“

„Potřeboval bych urgentně opravit jednu mechanickou součástku,“ řekl bez zbytečného zdržování rušitel nočního klidu.

„O co se jedná?“ špil Petr Jakub.

„Je to jen maličkost, která se dá vyrobit za několik hodin. Jedno převodové ústrojí. Tu věc bude třeba vyrobit podle originálu, který byl poškozen. Není to nic speciálního, ale spěchá to.“

„Dobře, převezmu si vaši objednávku a po Novém roce se tu zastavte,“ pokusil se smlouvat hodinář.

„Vy jste mi asi dobře nerozuměl,“ řekl cizinec vážně. „Je to součástka, kterou nezbytně potřebuji ještě tuto noc. Kdyby to nebylo tak nutné, nepřišel bych v poslední den roku. Zítra musím splnit úkol, kterým jsem byl pověřen, a to bez této součástky nepůjde,“ řekl cizinec a pohnul se blíž k Drozovi.

Hodinář se opět vyděsil, ale jeho strach zeslábl, protože se obr náhle zapotácel, jako by byl opilý. To nebyla sebejistota zabijáka. Petra Jakuba hned napadlo, že návštěvník je nemocný nebo zraněný. Pud předběžné opatrnosti mu velel, aby se návštěvníka zbavil a do ničeho se nepletl, ale křesťanská láska, která je v zimní noci nejsilnější, ho pobídla, aby řekl:

„Pojďte se na chvíli ohřát do dílny. Já se zatím na tu vaši součástku podívám. Ale rozhodně neslibuji, že ji vyrobím, a určitě to nebude dřív než zítra. Nebo spíš pozítří.“

„Byl jste mi doporučen jako nejlepší hodinář v tomto městě,“ řekl host a znovu pokročil dopředu. Opět se zapotácel a musel se zachytit veřeji.

„Co je vám? Jste nemocný, či snad opilý? Nemám rád ochmelky ve svém domě ani ve své dílně,“ zdůraznil Droz.

Napadlo ho, že s opilcem by si snad poradil, i když je tak mohutný. Zároveň však cítil, že příčina hostovy potácivé chůze musí být jiná. I démon může být marodný, ale o to je pak nemilosrdnější. Je třeba být stále ostražitý.

„Chápu,“ řekl klidně cizinec. „Rozhodně nejsem podroušen a moje nemoc není takového druhu, aby byla přenositelná na člověka. Nemusíte se ničeho obávat.“

Odpověď Petra Jakuba uspokojila právě tím, že se potvrdil jeho předpoklad. Daimon se nepřímo přiznal. Stále však existovala možnost, že cizinec je pouhý savojský podlouduš, nemocný nebo zraněný při střetu s celníky.

Vešli do dílny, kde bylo teplo a útulno. Na kandelábru však stále hořela jen jedna svíčka a světlo v místnosti bylo ubohé. Petr Jakub rychle zapálil stolní kandelábr, aby si prohlédl věcičku, kterou návštěvník vytáhl z kapsy kabátu.

Vyzval návštěvníka, aby si odložil kožich, ten však nereaagoval. Vrávoravě poodešel dál do místnosti a téměř se zhroutil na židli před stolem. Dřevěná konstrukce pod jeho vahou zoufale zaskřípala. Droza to opět vylekalo. Proč se takový hromotluk potuluje venku o silvestrovské noci?

„Tak to je ta maličkost?“ Petr Jakub vzal do ruky tu zvláštní věc. Přitáhl si kandelábr blíž k očím, stejně jako držák lupy, a zíral na pozoruhodné soukolí, které měl opravit. Skládalo se z několika bílých mechanických součástí, ale také z barevných trubiček a jemných drátků. Podle Drozova soudu se nehodilo do žádného systému hodin, jaký se v polovině 18. století používal. Na první pohled bylo vidět, že ozubené kolečko a vačka je hrubě poškozená. To, co destrukci způsobilo, zanechalo

na součástkách šedou šmouhu. Petr Jakub zpozorněl. Účel té součástky nechápal, zato si byl skoro jistý, že šedá šmouha je od olova. Copak na zařízení, ke kterému součástka patřila, někdo vystřelil? Bylo to jen podezření, ale velmi reálné. Stopa po olovené kuli se nedala přehlédnout. Ale proč by někdo střílel na hodiny? Nebo... co to bylo za přístroj, ke kterému ta zvláštní věc náležela?

Hodinář se mohl návštěvníka zeptat přímo, ale rozhodl se, že na svou otázku získá odpověď dalším zkoumáním exponátu. Asi nejvíc ho překvapila bílá barva mechanických částí. To rozhodně nebyla spolehlivá a skvělá mosaz, klíčový materiál jemné mechaniky. Nebyla to ani ocel, ani cín, ani zinek, ani stříbro, natož zlato. Nabízela se domněnka, že součásti jsou vyrobené ze slonoviny, jenže kost nemá pro hodinářství vhodné vlastnosti. Zkusil nenápadně do bílé součástky škrábnout, ale ocelové rydlo se té věci sotva dotklo.

Návštěvník hodináře pozoroval a zřejmě viděl víc, než si Petr Jakub uvědomil. Řekl:

„Samozřejmě očekávám, že nevratně poškozené části vyrobíte z mosazi. V provizorním režimu to nebude vadit.“

„Mám na skladu také slonovinu. Kdybyste chtěl...“ nabídl Droz.

„To není slonovina,“ odpověděl host stručně.

Dokud ti dva spolu hovořili venku, za skučení větru, Droz si nevšiml zvláštní intonace v návštěvníkově hlasu, ale v tichu dílny už nepochyboval o tom, že neznámý není frankofonní Švýcar ani Francouz. Mluvil sice gramaticky správně, ale suše, bez přízvuku. Jeho hlas byl dutý, jako by vycházel z plechového hrnce. Droz však marně přemýšlel, jaká cizí řeč mohla takto ovlivnit hostovu výslovnost.

„Odkud jste přišel?“ zeptal se.

„Můj domov je velmi daleko,“ vyhnul se návštěvník odpovědi.

Drozovi odpověď nestačila, a tak přitlačil:

„Doufám, že nepatříte k savojským pašerákům. Nerad bych se do něčeho zapletl.“

„To rozhodně ne,“ řekl cizinec a chrochtavě se zasmál, jako by Petr Jakub řekl něco mimořádně vtipného.

Bylo to tak nečekané, až se Droz překvapením zachvěl. Součástka mu vypadla z ruky. Jestliže cizincova řeč byla podezřelá, jeho smích byl děsivý.

„Opatrně!“ napomenul ho host. „Nepoškozďte to! Pracujete s velmi jemnou věcí.“

„Vezmu si lepší lupu,“ řekl hodinář.

Pod zvětšovací sklem v něm součástka vyvolávala ještě větší úžas než dříve. Byla mnohem jemnější a preciznější, než si dovedl představit. Kolečko mělo lehkost holubího pírká a fantastickou přesnost ozubení. Droz pocítil závist.

Který hodinář dovedl něco takového vyrobit?

Myslel si, že ve svých třiceti čtyřech letech, s dvacetiletou praxí v oboru, stojí na vrcholu řemesla, a zatím neznámý cizinec dokázal dokonalost posunout o hodný kus dál. S přemáháním se zeptal: „Jakého přístroje je to součástí? K čemu ta součástka slouží?“

Jeho host zaváhal, ale pak přece jen odpověděl:

„Já vám to řeknu, ale pochybuji, že tomu budete rozumět. Ta věc je součástí gyroskopu.“

„Čeho?“ zeptal se hodinář, pro kterého to slovo bylo skutečně cizí.

„Gyroskop. Kdybyste četl Newtonovo dílo, možná byste pochopil.“

„Možná,“ připustil Petr Jakub, který jméno Newton znal, ale jeho Principie nečetl. Nepovažoval za nutné poznávat filosofii tak vzdálenou hodinářské praxi. „Snad byste mi mohl vysvětlit, k čemu ten gyroskop slouží?“

„K udržení rovnováhy,“ odpověděl cizinec opět velmi stručně.

Drozovi návštěvníkova lapidárnost vadila. Nepovažoval se za hlupáka a v technických záležitostech byl skutečný mistr. Stačilo by jistě pár vět, aby princip pochopil. Kromě toho by nesmírně rád poznal svého soupeře v oboru jemné mechaniky. Poučení není nikdy dost. Jestliže návštěvník za ním přišel s žádostí, měl by být sdílnější. Nebo je snad dost dobrý, aby provedl opravu, ale ne dost dobrý, aby byl svému hostovi rovnocenným partnerem?

„Můžete mi prozradit, kdo vám vyrobil takové filigrány?“ zeptal se přímo, protože ho napadlo, že barevné drátky, vinuté kolem součástky, mají jen ozdobnou funkci.

„Nemůžu,“ řekl cizinec stroze. „Všechno, co bych vám prozradil, by pro vás nemělo žádný význam, ale já bych porušil tajemství, které musím zachovávat.“

„Pak ani já nemohu provést práci, kterou po mně žádáte,“ odpověděl Petr Jakub. „Nejsem takový hlupák, jak si možná myslíte. Jsem si jist, že někdo po vás střílel z ručnice a zasáhl přístroj, jehož původ nechcete prozradit. Proč po vás střílel? Protože jste gyroskop ukradl? Jak si mohu být jistý, že nepomáhám zločinci? Kdo vůbec jste? Proč bych se měl do něčeho zaplést? Kdo mi dá záruku, že to, co dělám, nebude sloužit zločinu?“

„Vy mi ale musíte pomoci!“ řekl obr vážně. „Musíte, protože této silvestrovské noci už neseženu někoho schopnějšího. V sázce je příliš mnoho, než abych mohl strpět vaše odmítnutí. Avšak rozhodně nebudete sloužit zločinu. Spíš naopak.“

„Kdybych alespoň věděl, k čemu se ta věc používá?“ hlesl zastrašený hodinář.

„Dobrá. Princip celého stroje vám nemohu prozradit, protože byste ho nepochopil, i kdybych jej před vámi obnažil. Podstata gyroskopu však spočívá na zachování stability ve třech na sebe kolmých osách. Díky tomu se dá řídit pohyb mechanické soustavy v prostoru. Člověk má podobný orgán ve středním uchu.“

Petr Jakub Droz byl překvapen. Nikdy neslyšel o tom, že by měl člověk v uchu ozubená kolečka a převody, ale nechápal, proč by host vykládal takový nesmysl bezdůvodně. Samozřejmě že znal teorii, že člověk je jen biologický stroj, který se dá mechanicky napodobit, ale připadalo mu to kacířské a zcela odporující Bibli. A jestli měl z něčeho větší strach než ze savojských desperátů, tak z kacířů.

„A k čemu je taková věčička dobrá?“ zeptal se trochu prosoduše.

„Už jsem vám to říkal. Všechno, co se má pohybovat ve třech dimenzích, potřebuje takový systém.“

„Ale proč?“

„To nikam nevede,“ řekl cizinec netrpělivě. „Půjdem na to jinak. Podezíráte mě z těch nejhorších věcí. Pomohlo by, kdybych se odvolal na nějaké osoby, které budí všeobecný respekt? Provedete pak opravu bez zbytečných otázek a pochybností?“

„Záleželo by na tom, jestli je ta osoba skutečně důvěryhodná,“ řekl Droz. Vycházel zákazníkovi vstříc, i když se děsil toho, komu může jeho řemeslo pomoci. Hodináři však nešlo o záruku, jako spíš o odhalení tajemství.

„Řeknu vám hned dvě jména, která rozhodně nejsou neznámá. Je to doktor Tronchin a spisovatel Voltaire.“

Petr Jakub Droz se cítil zaskočen. Samozřejmě, že obě jména znal. V Ženevě byla častým předmětem hovorů. Doktor Tronchin byl jeden z nejvýznamnějších ženevských rodáků, vědec s mezinárodní pověstí. A Voltaire byl ovšem ten proslulý dramatik a filosof, který bydlel v Les Délices, zámečku postaveném v katastru města Ženevy. Hodinář jako záruku nepotřeboval tak významná jména. Blesklo mu hlavou podezření, že velká jména zastírají skutečnost, protože nebude snadné si ověřit, jestli je záruka skutečná.

„Chcete mi říct, že ti dva vznešení páni se za vás zaručí?“ zeptal se nedůvěřivě.

„V případě doktora Tronchina ano, protože jsem s ním asi před dvěma hodinami mluvil. V případě Voltaira také, protože jsem na zítřejší ráno k němu pozván na audienci. Dokonce vás zvou, abyste mě doprovázel.“

Sebejistota, se kterou to bylo řečeno, udělala na Petra Jakuba dojem. Nikdo přece nemohl být tak nestoudný, aby si to všechno vymyslel. Kromě toho Droz věděl, že přistěhovalec Voltaira, kromě opravy zámečku, provozování divadla a pořádání slavností, má také ambice ve své malé doméně vybudovat hodinářskou manufakturu. Pokud se mu podařilo získat pro sebe tak geniálního mechanika, jakým byl výrobce gyroskopu, pak to bude pro hodináře ve městě tvrdá konkurence. V doméně pana Voltaira totiž cechovní pravidla neplatila.

Teď se konečně Drozovi zdálo, že celou věc začal chápat. Nebo jí rozuměl alespoň částečně, protože stále ještě neznal postavení svého návštěvníka. Je to snad také hodinář? To asi ne. Potom by si chybějící součástky vyrobil sám. Ale jako obchodník nebo zprostředkovatel také nevypadal. Kdyby si ten tajemný obr alespoň odložil kabát a beranici, aby si ho Petr Jakub lépe prohlédl. Vždyť mu muselo být v dílně horko.

„Tak už se do toho konečně dejte!“ poručil netrpělivý host.

„Počkejte. Vždyť jsme se ještě nedohodli na mé odměně,“ namítl Droz.

„Prosím. Řekněte částku, která by se vám zdála přiměřená,“ vyzval ho cizinec.

„Vzhledem k tomu, že je silvestrovská noc a že oprava tolik spěchá, musím požádat o pět louisdorů,“ nadsadil hodinář odměnu několikanásobně.

Očekával námitky, ale cizinec kývl na souhlas. Teď už by byl Petr Jakub hlupák, kdyby odmítl tak výhodnou zakázku.

Znamenalo to sice strávit silvestrovskou noc v dílně, ale pět louisdorů to nasazení ospravedlňovalo.

„Pět louisdorů?“ ubezpečoval se opět, když si chystal potřebné nástroje.

„Dostanete pět a dalších pět, jestli mě doprovodíte k panu Voltairovi do Les Délices a vaše součástka cestou neselže,“ přislíbil obr.

Deset louisdorů za několik hodin práce, to byla úžasná odměna, a tak Droz zapálil na kandelábru všechny svíčky, aby na práci dobře viděl. Koutkem oka si znovu prohlížel svého zákazníka, který se nezvedl ze židle a stále si neodložil kabát. Viděl něco málo z jeho obličeje a především zvláštní kulaté oči ukryté ve stínu beranice. Dívaly se na Droze upřeně, jako oči hypnotizéra.

„Přijel jste z daleka?“ zeptal se Petr Jakub při práci, protože ho mlčení hosta znervózňovalo. „Odkud? Z Německa, z Polska, z Banátu? Francouz myslím nejste, ani Angličan. To bych jistě poznal.“

Cizinec Petru Jakubovi neodpovídal, a to Droze mrzelo. Neměl ve zvyku při práci klábosit se zákazníky, ale neobvyklost situace ho k tomu nutila.

„Nevím, proč se stydíte za svůj původ. Myslím, že jste neobyčejně vysoký a statný. To je dobrá vizitka pro vaši domovinu.“

„Zemi, odkud pocházím, vám neřeknu, protože ji určitě neznáte. Ale snad vám mohu prozradit, že jsem v minulých dnech přišel z Portugalska.“

„Tedy Portugalsko? To je mimořádná náhoda, po tom, co se v Portugalsku stalo,“ ujal se odpovědi hodinář. „Snad nejste přímo z Lisabonu? Snad jste neprožil tu hroznou katastrofu, o které se teď tolik mluví? Už věřím, že vás pan Voltaire rád přivítá. Dokonce vím, že o katastrofě v Lisabonu napsal nějakou báseň, která se teď hodně probírá v salonech. Já jsem tu báseň nečetl, protože na ni nemám čas, ale švagr povídal, že si v ní hrozně utahuje z našeho rodáka Rousseaua, jako by to zemětřesení zavínil on. Taková škodolibost není u tohoto pána nic neobvyklého. Nevím, jak s panem Voltaiem vycházíte, ale já bych si na něho dal pozor. Ovšem také se říká, že na svoje sluhu je hodný a slušně jim platí. Je to terno, být lokajem u pana de Voltaira.“

Host neodpovídal, a to hodináře zlobilo. Musel se však soustředit na práci. Do přípravku upevnil kolečko z mosazi, vyvrtal středovou díрку pro osičku a ocelovou strunou začal vyřezávat ozubení. Přesná práce vyžadovala jeho plnou pozornost. Teprve po dlouhé chvíli navázal na svá předchozí slova.

„Ještě jste mi neodpověděl. Byl jste při tom zemětřesení v Lisabonu?“

„Byl,“ připustil cizinec ponuře.

„Takže jste to viděl? To muselo být strašné.“

Petr Jakub se však odpovědi nedočkal. Host zachmuřeně mlčel a pozoroval hodinářovy ruce. Byl nehybný, jako by byl vytesaný z kamene. Možná že usnul, Drozovi se dokonce zdálo, že nedýchá. Co kdyby neočekávaně umřel? Potom by se hodinář nedočkal odměny.

„Pane, jste v pořádku? Ani nevím, jak vám mám říkat. Stále neznám vaše jméno,“ zvolal Petr Jakub.

Neměl rád užvaněné zákazníky, ale stejně tak nerudné lidi, skoupé na slovíčko. Vždyť noc už pokročila a hodinář potřeboval povzbuzení, aby při práci vytrval.

„Prosím, věnujte se svému dílu, ať výsledek nezklame,“ napomenul ho cizinec. „Poslední tři zuby jste neudělal tak přesně, jak by bylo zapotřebí. Opravte chyby dřív, než budete pokračovat.“

Droz překvapeně vzhledl od své lupy. Byl si vědom jistých nedostatků na svém výrobku a sám chtěl chybu napravit. Ale to, co on sotva viděl pod zvětšovacím sklem, cizinec poznal na vzdálenost jednoho sáhu.

„Asi to přece jen bude odborník stejné profese, který však nemá potřebné vybavení, aby opravu provedl sám,“ pomyslel si Petr Jakub a dost ho to znervóznilo. Je vždycky ošidné pracovat pro konkurenci.

„Jaký u vás používáte krok? Kotvový, nebo vřetenový?“ zeptal se nazdařbůh, ale jeho návštěvník neodpověděl.

+

Petr Jakub Droz byl vynikající mechanik, přesto však neklidná a podezřívavá povaha. Jako hodinář se neprosadil tolik, jak doufal, ale důvodem nebylo jeho neumění, jako spíš politika v cechu ženevských hodinářů. Jeho kolegové slavili příchod nového roku v cechovním domě, ale Droz ani nebyl pozván. Jako velikou újmu to vnímala spíš Drozova manželka než Petr Jakub, který cechovní pijatky nesnášel ani neměl potřebnou výdrž.

Deset louisdorů byla bohatá satisfakce za to, že stráví silvestrovskou noc v dílně. Jen kdyby zakázka nebyla tak podivná a nevbuzovala tolik podezření. Nad ránem byl s opravou hotov. Celou noc pilně pracoval pod přísným dohledem svého zákazníka, který ani na okamžik nezamhouřil oči. Během dlouhých hodin se však od svého návštěvníka nedověděl nic víc, než co mu řekl večer.

„Musí vám to stačit! Dost na tom, že dostanete zapláceno.“

„Ale kdy?“ zeptal se nejspíše hodinář.

„Hned po návštěvě v Les Délices u pana Voltaire. Slíbil jste, že mě budete doprovázet,“ připomněl klient.

„Víte, pět louisdorů jsou pěkné peníze za ranní procházku. Přesto mi není jasné, co bych měl u pana de Voltaire dělat?“

„Budete mojí oporou, kdyby se něco poškodilo,“ dostal odpověď.

„A kdy vyrazíme?“

„Velmi brzy. Jak možná víte, pan Voltaire je ranní ptáče. Na svých knihách začíná pracovat ještě před snídaní.“

„Nevím, co bych si měl obléct. Jsem jenom v pracovním. Všechny lepší šaty mám doma.“

„Ani na tom příliš nezáleží. Vemte si na sebe kožich. Dá se předpokládat, že Voltaire nás přijme v županu, jak je tomu zvyklý u svých šafářů. Je to jediná možnost, jak s ním budu moci promluvit důvěrně. Poradil mi to doktor Tronchin.“

„Myslel jsem si, že ten pán si vás k sobě zve proto, abyste mu vylíčil zkázu Lisabonu,“ řekl Petr Jakub.

„Možná, že na tu věc také přijde řeč,“ řekl bez velkého zájetí cizinec. „Chtěl bych mu vysvětlit, že při použití velkých

energií při rozličných experimentech může dojít k vedlejším nežádoucím škodám. To, co se stalo v Lisabonu, mě opravdu mrzí.“

„Vůbec vám nerozumím!“ zoufal si hodinář.

„To nevadí. Nejste tady od toho, abyste mi porozuměl.“

„Ale já se snažím. Proč musíte nezbytně mluvit s tím člověkem? Říká se, že má plno podivných myšlenek a nevěří v Boha. Kalvínská konzistoř ho ochraňuje, protože se posmívá pověrám katolíků. Ale někteří lidé si myslí, že je to chyba. Že se posmívá víře samotné.“

„Právě pro jeho nekonvenční myšlení s ním potřebuji mluvit. Tam je nějaká naděje, že alespoň něčemu porozumím. Že zabráni horším věcem, které by mohly nastat. Vy asi nevíte, že Voltaire překládal Newtona do francouzštiny?“ řekl cizinec zaptule.

„Mě se to možná netýká,“ připustil Petr Jakub. „Nikdo nepopírá, že pan Voltaire je velmi vzdělaný člověk. Ale copak nechápete, jak jásají kacíři, jestliže ti filosofové kritizují naši víru v Boha? Co nám zbude? Jen bláznovství a anarchie.“

„Ta hra je ještě vyšší, než si dovedete představit,“ souhlasil cizinec. „V sázce je budoucnost.“

„Tak o čem chcete s Voltaiem mluvit? Prosím, vysvětlete mi to! Jestli jste nepřítel Boha, tak bych vám nemohl pomáhat.“

„O Encyklopedii. Jistě nevíte, že první vydání Francouzské encyklopedie už za tři měsíce půjde do tisku,“ vysvětlil cizinec.

„Moc jste mi to neulehčil. Vůbec nevím, o čem je řeč. Jestli se jedná jen o hromadu papíru a žejdlík tiskařské černi, tak bych tomu moc velkou váhu nepřikládal,“ mínil Petr Jakub.

„Příteli, vy netušíte, jak je budoucnost závislá na minulosti. Úpravy některých hesel v Encyklopedii mohou zabránit obrovským škodám, válkám, revolucím. Chci, aby byl pan Voltaire při konečné redakci Encyklopedie obezřetnější,“ řekl noční host s jakousi fanatickou zarpulostí.

Petr Jakub Droz se musel tomuto přání podivit. On, pouze málo vzdělaný mechanik, dobře věděl, že urození a bohatí páni se nebudou bavit s bláznem, který přijel z Portugalska. Copak si opravdu myslí, že snědl celou moudrost světa?

„Pane, máte záměr, který mi připadá opravdu bláhový. Čím chcete přesvědčit takového samolibého pána, aby vás bral vážně?“

„Tímto,“ řekl cizinec a rozhrnul svůj kožich. Pod tímto oblečením uviděl Petr Jakub lesklý vydutý povrch, který mu připomínal jezdecký kyrys. Cizinec se však dotkl jednoho místa na hrudi. Celý hrudní plát kyrysu se vyklopil dopředu na čepch v oblasti pasu. Na výklopném můstku se vršila konstrukce složená z milionů součástek, zatímco v hrudi cizince zela hluboká temná dutina, ze které šla na Petra Jakuba závrať.

„A teď vám ukážu místo, do kterého vložíte ten vámi opravený mechanický orgán,“ řekl daimon s děsivou naléhavostí.

+

Les Delices nebyla příliš vzdálená od ženevských hradeb. Západní branou prošli ještě za tmy, protože silvestrovská noc byla mimořádně dlouhá. Cizinec kráčel kupředu pevným krokem,

bez nejistoty a vrávorání. Bylo vidět, že je zdatný chodec, který pěšky prošel půlkou Evropy. Za jeho obří postavou klopytal o dost menší hodinář.

Petr Jakub byl velmi zmatený tím, co uviděl na vlastní oči. Už dříve něco zaslechl... pohádky o mechanických lidech, kteří se mohou pohybovat a myslet stejně dobře jako živý člověk. Ale konstrukce takových bytostí by musela být tak složitá a technické problémy tak velké, že to Drozovi připadalo neuskutečnitelné. Ale teď' najednou takový Homunkulus technikus šel před ním.

Nevěděl, jestli to je štěstí, nebo velká smůla. Možná by měl oželet deset louisdorů a uprchnout. Ale strach, či snad zvědavost ho pobízely, aby daimona techniky doprovázel. Kolem šesté hodiny ranní prvního ledna roku 1756 zabušili na fortu záměčku. Rozespálý vrátný je pustil dovnitř a potom je studenou chodbou vedl do pracovny domácího pána.

Hodinář byl nesmírně udiven už tím, jak snadno pronikli do budovy. Copak byl ten nelidský tvor opravdu Voltairem očekáván? Potom vešli do knihovny, kde hořel oheň v krbu a proslulý básník a filosof se krčil za psacím stolem. Petr Jakub ho teď viděl poprvé, ale byl dávno poučen, jakou zvláštní osobou ten člověk je. Byl to vychrtlý stařec s tvář, kterou někteří považovali za opiči. Byl oblečen v nádherném hedvábném županu, s neforemnou hučkou na lysé hlavě. Když uviděl osobu, kterou Petr Jakub doprovázel, radostně a na svůj věk velmi křepce vyskočil ze židle.

„Tronchin měl pravdu. Vy jste pro tu roli ideální,“ jásal stařec. „Už jste někdy hrál divadlo? Ne? Nevadí. My všichni tady jsme jen poučení amatéři. Často však nejde o umění, ale o osobu a její habitus.“

„Já jsem však nepřišel hrát divadlo,“ řekl zaskočený obr.

„To nevadí. To říká každý,“ přesvědčoval ho domácí pán. „Napsal jsem takovou hříčku, vlastně divadelní kus, který se hodí jen pro takovou malou scénu, jakou máme v Les Délices. Čínský sirotek se jmenuje ta férie, kterou jsem loni dopsal, a vystupuje v ní Čingischán. Mohu vám říct, že z Paříže přijel LeKain, který mi však pro tu roli připadal příliš mělký. Zato váš habitus a kovový hlas... přesně tak si představuji toho nelíostného barbara.“

„Já jsem však opravdu nepřišel hrát divadlo!“

„Opravdu nepřišel?“

Na starcově živé tváři se objevilo zklamání.

„Vy jste nepřišel hrát Čingischána? Tak proč jste vlastně přišel? Řekněte mi to, ale stručně. Vidíte, že musím dělat korektury na heslech francouzské encyklopedie,“ řekl Voltaire.

„To, co teď uslyšíte, vám bude znít neuvěřitelné, ale je zcela pravdivé. Pocházím ze dvacátého sedmého století po Kristu. Naše společnost prochází krizí, protože jsme právě objevili techniku cestování časem. Je to velmi náročná a nebezpečná věc, kterou člověk z masa a kostí nemůže přežít. Proto společnost učenců naší doby vyslala mě, abych napravil některé přehmaty, které se v historii staly. Zdá se nám schůdnější opravit příčiny negativních jevů posledního tisíciletí, než složitě řešit následky. Co na to říkáte, pane...“

Voltaire za psacím stolem dělal dvě věci najednou. Zároveň

poslouchal a zároveň opravoval odborný text. Nezdálo se, že by byl sdělením vyrušen ze svého klidu.

„Ano. Poslouchám vás,“ řekl obrovi zdvořile.

„Sémantický výzkum historických textů nás přivedlo k přesvědčení, že úpravou některých hesel v chystané Francouzské encyklopedii by se ne příliš invazivní metodou podařilo příznivě proměnit dějiny světa,“ řekl daimon.

Voltaire zvedl oči od své práce a pronesl: „To je zajímavé hledisko.“

Současně zvedl zvonek a zazvonil na svého tajemníka Coliniho. Mladý muž přišel hned, jako by čekal za dveřmi. Voltaire mu napsal krátkou zprávu na papír a poslal ho pryč.

„Vy tedy tvrdíte, že jste přicestoval z daleké budoucnosti. Z dvacátého sedmého století po Kristu, nemylím-li se. To je rovných tisíc let. To je, jako bych se já vrátil k Merovejcům. A jak se vám to povedlo? Přiletěl jste na ptáku Nohovi, nebo přicválal na osminohém Vodanově koni?“

„Ta technika je velmi komplexní a pokročilá. Podařilo se nám soustředit umělé gravitační vlny do jednoho bodu na zemském povrchu. Bohužel nevyužitá periferní energie způsobila zemětřesení v Lisabonu. To jsme však rozhodně neměli v úmyslu.“

„Takže vy také dokážete zatřást zemí?“ přeptal se Voltaire a znovu se pustil do korekce textu. Jestliže hostitel vypadal klidný, jeho host byl jako na trní. Nemohl pochopit, že vyvolává u filosofa tak malou odezvu.

„Pochopte, s kolika faktory se musí při cestách časem počítat,“ řekl obr náruživě. „Kdo mohl vědět, že desková tektonika zareaguje na gravitační vlny právě takovým způsobem. Všech obětí je nám líto, ale cíl naší akce ospravedlňuje i některé nežádoucí jevy. Jsme průkopníci, a být novátorem je vždycky těžké.“

Stařec za psacím stolem potěšeně vzhledl: „Máte pravdu. Přijít s něčím novým je vždycky obtížné. Já sám jsem myslím vnesl do francouzské literatury několik novinek, které lidé pochopili a uvítali. Ale vás pochopit je velmi nesnadné. Myslíte si, že alespoň nebožtík Newton by vás pochopil?“

„Ten určitě!“ argumentoval obr. „Ale jeho Principia neohrožují budoucnost tolik, jako hesla v Encyklopedii. Proto nemělo smysl se vracet do jeho doby.“

„Ach, vaše tektonika ohrožuje stabilitu mé hlavy,“ řekl s úsměvem Voltaire. „Souhlasil byste se mnou, že na jednu smysluplnou myšlenku připadá sto nesmyslů?“

„Asi ano,“ připustil neochotně návštěvník. „Ale já neříkám nesmysly. A mám pro to důkazy,“ horlil ten neuchopitelný daimon.

„Ale vaše důkazy zřejmě zaberou dost času. A já jdu podle svého rozvrhu za několik minut na snídání. Víte co? Zastavte se zitra po obědě a podíváme se na ty vaše důkazy. Souhlasíte?“

„No ano. Jeden den prodlení snad nic nezmění,“ připustil neochotně návštěvník.

Bez úklony, provázen svým nohsledem Drozem, se obrátil ke dveřím pracovny. Voltaire se za nimi smutným pohledem díval.

„Opravdu byste nechtěl hrát Čingischána v Čínském sirotkovi?“ zeptal se.

„Nechtěl,“ odmítl tuto poctu návštěvník.
„To je škoda. To je velká škoda,“ mínil Voltaire.

+

Vraceli se v pochmurné náladě do Ženevy. Droz se stále chystal říct si o deset louisdorů. Věděl, že jeho dlužník má velmi špatnou náladu, a to se peníze žádají obtížně.

Už se rozednělo, byl slunečný, ale mrazivý den a Bílá hora na jihu zářila jako drahokam. Byl to nádherný pohled, ale Droz věděl, že se té krásy nenají. Deset louisdorů, deset louisdorů, opakoval si stále a rozhodl se vyžadovat peníze důrazně, až vstoupí do města a potká nějaké lidi. U nich snad bude mít zastání, kdyby ten Homunkulus mechanikus měl nějaké námitky. Zatím by to mohlo být nebezpečné.

V bráně do města bylo skutečně několik chlapíků, kteří, jak se zdálo, na ně čekali. Vedl je Voltairův sekretář. Byli rychlí jako blesk. Bez varování se na obra vrhli a snažili se ho spoutat. Petr Jakub si napřed myslel, že jsou to savojštit lapkové, ale za chvíli poznal, že jsou to zřízenci ženevského blázince.

Obr byl ze začátku také překvapen, ale pak se začal bránit. Byl to rovnocenný boj jednoho proti čtyřem nebo pěti zřízencům. Ti však měli dřevěné palice. Když boj začal gradovat a jeden sanifák utrpěl zranění, začali obra mlátit hlava nehlava. Ozval se zvuk trhaného kovu a z korpusu těla vyletěl snop jisker. A to bylo zásadní. Umělý člověk už připomínal otlučenou popelnicí.

Zřízenci blázince hleděli nevěřícně na důsledky této potyčky. Byli zmatení a postrašení tím, co se stalo. Neměli příkázáno svou oběť zabít. Kdyby to byl člověk z masa a kostí, jistě by si s ním poradili humánněji, jenomže kovové tělo je zmátlo. Někteří si mysleli, že obr má pod kožichem brnění, jiní zas, že ten

kolos je neživý, mechanický stroj. V žádném případě však nemohlo jít o vraždu. Slib spasení pro daimony neplatí.

V době rvačky byl Petr Jakub schovaný za křídlem městské brány. Když se odvážil vylézt, zřízenci nad kupou šrotu diskutovali o tom, co mají dělat. Může být jejich čin posuzován jako provinění? Droza napadlo, že by mohl pozůstatky obra získat. Myslel si, že někde v té pomačkané kovové schránce se může ukrývat jeho deset louisdorů. Ostatně i zničené tělo homunkula mohlo být učebnicí jemné mechaniky. Jenomže polekani zřízenci nechtěli riskovat pozdější vyšetřování. Šli cestou jistoty, že po jejich oběti nezůstane žádná stopa. Odtáhli obra

do blízké kovárny a hodili ho do výhně. Byli překvapeni, že z těla umělého člověka nezískali příliš mnoho kovu. Většina součástí se proměnila v dým. Možná že kovář při rozhrabávání popela nalezl pecku bílého kovu, obalenou rozteklým olověným krytem, zdroj energie této umělé bytosti. To se však neví jistě, protože kovář i s celou rodinou brzy zemřel na záhadnou chorobu.

+

Tento příběh je zcela pravdivý a lze si ho v dobových zdrojích ověřit. François Marie Arouet, zvaný Voltaire, zemřel v roce 1778, po svém triumfálním návratu do Paříže. Po své smrti měl rozmanitý osud, od zbožňování až po hanebné zneuctění ostatků. Jeho mozek

se však zachoval a při pokusech – pálení nad Bunsenovým kahanem – prý jiskřil.

Pierre Jaquet-Droz se zbláznil. Prodělal duševní zhroucení, které mu na čas odcizilo rodinu. Později se přece jen dal dohromady, ale musel opustit hodinářský cech. Co jeho profese hodináře ztratila, to získal (cechem neregulovaný) obor výroby mechanických figurín. Jeho úžasné práce jsou stále k vidění v muzeu v Neuchâtelu.

Konec

Odposlechnuto

Iniciativa Sníh varuje: Po variantě omikron dorazí do Česka varianta pí, která bude mít reprodukční číslo 3,14! @eursulin

Nechápu ty obavy, mRNA vakcíny se třeba u koček používají od roku 1993 a od té doby kočky o dost hlasitěji štěkají a mají větší rozpětí jak křidel, tak ploutví! **Specz**

„Gratulujeme vám k 250 milionům! Pro představu, vaše věhřa představuje 13 rodinných domů, 620 fabiů nebo 2000 dovolených v Karibiku...“

„Tak já bych si to vzal v těch fabiích...“

@dojnice

Opilci páchají pod vlivem alkoholu i sebevraždu a druhý den o tom ani nevědí. **NYX**

Nejsem už dost mladý, abych všechno věděl. **Oscar Wilde**

Neříkejte blbec, má jen nedostatky v mentálním modelu.

Mrzí mě, že moje sdílení utopického snu o demokratické, kooperativní a vzájemné společnosti způsobilo mnoha lidem velkou negativitu v jejich životech. **Jana Michailidu**

Obavou žen na seznamkách je, že muž bude sériový vrah. Obava mužů tamtéž je, že žena bude tlustá. *Tlustou ženu dá práci rozsekat na kousky...* **Chrochtadlo**

O profesní deformaci:

Zatím největší bolest po boosteru mi způsobila četba překlady anglického upozornění na eurocertifikátu. **RIP**

Horor s Aleisterem Crowleyem. Pátrají sám Thomas Carnacki a Sherlock Holmes!

Holmesovská dobrodružství v kombinaci se světy, které nám s chutí přibližovali muži jako Howard Phillips Lovecraft, nejsou ničím novým. Alespoň ne pro čtenáře (starší už) antologie *Stíny nad Baker Street* (2003, česky 2007), kam vedle mnoha dalších přispěli Neil Gaiman, Brian Stableford či populární Barbara Hamblyová. Ale proč ohledně hororu obecně prchat od Conana Doylea samého? I *Pes baskervillský* je přece do jisté míry horor, nemluvě už vůbec o bizarních Holmesovských dobrodružstvích typu povídek *Voják bílý jako stěna, Žlutá tvář, Lví hřívá a* – samozřejmě – *Ďáblovo kopyto* či *Strakatý pás*. Bizarní nebo hororové prvky ostatně objevíme takřka v každé z Holmesových příhod (*Šplhající muž, Ohybný žebřák, Mrzák*), a to už proto, že Sherlock si své případy obvykle vybíral a dával přednost těm grotesknějším...

Ale na zem, do současnosti a ke knižní novince Guy Adamsa *Sherlock Holmes a boží dech*.

A rovnou v té souvislosti kápnu božskou. Roku 1991, kdy česky poprvé vyšla, jsem si zcela důstojně koupil (a vážně louskal) i *Knihu zákona Alesteira Crowleyho*. Vydalo ji tenkrát nakladatelství Horus v edici *Zlatý Úsvit* a snad víte, že Zlatý úsvit (psaný spíše s malým U) je legendární hermetický řád, jehož členem byl nejenom Aleister Crowley, pověstný to černý mág, ale například i spisovatel fantaskních povídek Algernon Blackwood, jehož *Vrby* se, mimochodem, odehrávají v oblasti někdejšího Československa, totiž na Dunaji.

Dokázaly vyděsit samotného Lovecrafta. Ale Blackwood vysnil nejen tuto knížku – o dvou plavcích –, ale taky „paranormálního lékaře“ dr. Johna Silence, kterého chrání dva skutečně bizarní živočišní společníci nazývaní pokojně Dým a Plamen. Vyskakují mu občas jaksi z hrudi... a všichni tři se prvně vynořili ze stran prózy *Psychická invaze*, aby se ještě vraceli prostřednictvím těch nejkrkolonnějších zápletek v dalších a dalších povídkách, odkud je roku 2011 přejal taky pan Guy Adams, aby pomohl jeho Sherlocku Homesovi vyřešit případ „božího dechu“.

Nenastoupili nicméně do války sami, ale v pochmurném doprovodu Juliana Karswella a Thomase Carnackiho.

Julian Karswell i Mistr Carnacki jsou, pravda, figury obdobně fiktivní jako dr. Silence, přičemž Karswell přivedl na svět sám Montague Rhodes James v povídce *Magická síla run* – a vyšetřovatele nadpřirozených jevů Carnackiho zplodil William Hope Hodgson, další z gigantů hororu.

Pan Hodgson si dával záležet a postupně vymyslel dokonce DEVĚT povídek s Carnackim, v kterých se ovšem Thomas utkává nejen s jevy nadpřirozenými, ale především s jevy, které jako nadpřirozeno vypadají, ale mají v sobě úplně racionální brity. Ty jsou jen zprvu skryty.

A Guy Adams? Označuje se za „oddaného fanouška“ této série, a jak nás upozorňuje, narážíme v ní na „inovativní“ pohled na problematiku. Zvláště jej upoutal „elektrický pentagram“, který však Carnacki užívá až nepřístojně málo. Adams napravil tuto závadu, aby zrovna tak využil i ústřední vlastnost

Juliana Karswella, kterou je absolutní neschopnost akceptovat jakoukoli kritiku!

Nasupíte-li Juliana K., což se věru může semlít nesmírně snadno, nepromění se sice ve vzteklého pana Hyda ani v Hulka, ale zrovna jako ti dva vztekle na vás vychrlí smrt prostřednictvím útržků papíru s runami. Slovy klasika řečeno: „Je to běs! Je to běs!“

Co ještě víc? Příběh o matoucím zahradním labyrintu, takřka jako z Kingova *Osvícení*, který Julian Karswell u Adamse brilantně odvypráví (na jednom místě románu *Sherlock Holmes a boží dech*), vychází ještě z jině Jamesovy duchařské povídky *Pan Humpreys a jeho dědictví*.

Z právě řečeného by se pak snadno mohlo zdát, že je Adams především prachspřstý vykradač hrobů; ale není tomu tak. Sice uzmul postavy, každé ale přifařil ze své fantazie něco nového. A tvrdí, že to je tak fér. Otázkou přesto zůstává jeho přístup k Aleisteru Crowleymu, který byl, jak víme, reálně žijícím britským občanem, byť možná nepatrně šíleným. Co tedy s ním?

Odpověď poskytnete kupříkladu Crowleyho objemná biografie od Martina Bootha, která má v překladu Zdeňka Milaty (2004) 464 stran. Plyne i odsud, že byla image „mága“ místy stejně děravá jako síto a skoro táž jako vymyšlená image Holmesova. Nebo lovce Carnackiho.

A Guy Adams si to uvědomil, a přesto či právě proto i zde přispěl inovací. Jakou?

Celá desetiletí byl Aleister Crowley líčen jen jako naprostý zloduch. „Nejzkaženější muž světa.“ Král hříchu. A současně ho Daily Express označil za nejprohnanějšího člověka, co kdy žil. Jak ale Adams může konstatovat, jde o excelentní nesmysl. Aleister Crowley byl sice vztekem přebublávající hrneček fanatismu, jehož si lze představit jako jakéhosi rozruženého Hitlera, ale bez charismatu. Nicméně... Vlastně byl – oproti jiným – hotový beránek.

Uměl si ovšem kvalitně vytvářet reklamu, napsal řadu knih, ba i veršů, a proponoval se souběžně jako filozof, úspěšný okultista i zdatný horolezec. Dokonce vynálezce létajícího kola, což zkoušel dlouho před imaginárním Tleskačem Jaroslava Foglara, a totiž už kdysi počátkem 20. století, jak jsem o tom svého času psal do Tvaru.

Síla legendy okolo figury A. C. inspirovala taky vznik takových fiktivních postav, jakými se stali Oliver Haddo ze svazku Williama Somerseta Maughama *The Magician* či „Mocata“ z filmu Dennise Wheatleyho *The Devil Rides Out*. O. K.! Ale druhá vlna životopisců náhle a naopak předvádí Aleistera v až extrémně kladném nasvícení, a tak dnes figuruje v anketě BBC o 100 největších Britů na poměrně solidním... 73. místě!

To ale sotva a stěží může dopředu tušit veliký Sherlock z Adamsova nesmírně čtivě podaného příběhu o čtyřadvaceti kapitolách... a musí mu zprvu stačit, že se vprostřed zasněženého Londýna objeví rozdrčená mrtvola, aniž jsou okolo

Podlost roku

Na přelomu roku bývá zvykem sestavovat rozmanité žebříčky. Hodnotí se v nich výkony a pozoruhodnosti roku uplynulého. Moc pěkně to letos vypracovali v podcastu Wilsonova 10 pánové Luboš Xaver Veselý a Petr Holec. Uvedli na scénu mnoho zajímavých disciplín, jako třeba Blábol roku nebo Udavač roku. Jimi inspirovan nesměle navrhuji ještě jednu navíc, totiž Podlost roku. Pro nominaci ale zabrousím do zahraničí.

Cenu Podlost roku podle mé nominace zaslouží všichni, kdo se podíleli na speciálu promítaném na HBO Max o kouzelníkovi Harry Potterovi. Nakráčeli takzvaně všichni, zmíním Daniela Radcliffa (Potter), Emmu Watsonovou (Hermiona) i Ruperta Grinta (Ron Weasley), a samozřejmě mnozí další, kdo v seriálu světově úspěšných filmů hráli. Z autorky knižní předlohy a duchovní matky celého projektu Joanny Rowlingové ale udělali *no person* přesně podle návodu George Orwella. Myslím, že čtenáři jsou informováni i o zámince pro *cancelování* geniální autory: vyjádřila pochybnost, zdali transženy jsou skutečnými ženami, a kvůli tomu je zadupávána do země.

To je tedy známo. Mě zaujala lidská stránka věci. Kdybych byl to, co nejsem a nebudu, totiž – dejme tomu – Emmou Watsonovou (volím ženskou roli kvůli genderové vyváženosti), jestlipak bych se účastnil televizního natáčení, kdyby mi řekli, že na něm Rowlingová nesmí být? Paní Watsonová se zúčastnila a podíl na ceně Podlost roku jí tedy náleží. Nicméně, muse-

jakékoli šlápěje (prostě něco jako v prostřední části Carrova románu *Tři rakve*).

Kdo je vrah? Nebo CO? Nevíme. Při dalších útocích umírají význační britští okultisté, i je nutno vyrazit pro pomoc směrem severním, dojet až k jezeru Loch Ness a vstoupit do útrob pověstného domu Boleskine, kde chtěl – skutečný – Crowley i v reálu provést takzvaný Abramelinův rituál.

O něm sice mág mágů dle všeho pouze bohapustě kecal (a proč bych to říkal jinak), avšak Adams před nás předestře takové hrůzy, že na pouhé předstírání nadpřirozena zprvu nevěřím. Je tu dobře viditelná bytost, která je vašim dvojníkem, usedne k vašemu lůžku, svléká se, až je nahý, a začne se zažíva okrajovat. To trvá tak dlouho, dokud nevidíte jen živoucí kostru, ale možná jste dávno předtím šilení...

Neličme však, co už je lépe napsáno mužem, jenž jest původním povoláním klaun. Přesto svede skvěle vyprávět a stvořil už několik science fiction a – dosud bohužel u nás nepřeložený – román *Sherlock Holmes a armáda doktora Moreaua*. Tady vycházel z H. G. Wellse – a česky mu už roku 2015 vyšla kniha *Sherlock, propagující stejnojmenný televizní seriál s Benedictem Cumberbathem. Ta není hororem, ale Sherlock Holmes a boží dech* ano. Možná je to, uznávám, příběh s kapičkou dětinskosti, ale pobaví a ještě cosi přidá. Nu, a snad mě v Interkomu neukřížujete a ani příliš nerozkrájíte, když teď drže prozradím, že jde o ten typ hororu, ve kterých se na konci vše vysvětlí racionálně. I když...

Ivo Fencel

Guy Adams: Sherlock Holmes a boží dech. Přeložila Alžběta Vargová. DOBROVSKÝ. Praha 2020. 216 stran

la by být odlietek z betonu, kdyby jí to přece jen nevrvalo v hlavě. Hermionu začala hrát v jedenácti, do té doby byla úspěšná účastnice recitačních soutěží. Dnes hraje ve významných a úspěšných filmech. Hrála by v nich, kdyby jí nevtáhlo gravitační pole geniální Joanne Rowlingové?

Víte, nedělejme si iluze. Umělci jsou závislí na milosti a nemilosti mocných. Ti, co jdou proti proudu, zpravidla daleko nejdou anebo jsou až po dlouhých útrapách takzvaně objeveni, zpravidla po smrti, anebo když se z mocných stanou nemocní a zavrženi. Někdy přijdou doby aplikující na umělce drtivý tlak. Známe fotografie hajlujících českých herců v hledišti Národního divadla. Ano, snadno se pošklebovat, v Kobylicích už jen zvoní tramvaje a nepráskají tam salvy německých popravicích čet. Signatáři Anticharty to mají dodnes na tapetě, že dokumenty podepsali. Měli tenkrát volbu mezi podpisem a profesním zničením. Stalinistická minulost zuřivých komunistů nejednoho z tehdejších disidentů ale byla v živé paměti, na to se dnes zapomíná, a proto je odsudek tak snadný. Co by ale riskovala taková Watsonová, kdyby řekla: bez Joanne bych nebyla nic; bez Joanne vám před kameru nevezlu?

Účastníci štvance proti Rowlingové se dopouštějí podlosti, o které se jednou natočí srdceryvný film, jako se natáčely filmy o mcarthyovských štvanicích. Ale bude to nějaké desetiletí trvat.

Ondřej Neff

Odposlechnuto

Mojše byl v Paříži. Když se vrátil zpět, ptají se ho přátelé, jaké to tam bylo: „Co Pařížanky? Jsou jako holky u nás ze Lvova?“

„Jak to můžete vůbec srovnávat?“ opáčí Mojše pohoršeně.

„Tak se nenech prosit a povídej.“

„Takže, byl jsem s jednou, pelerínu měla vyšívanou zlatem – něco takového ve Lvově nenajdete. A když pelerínu odložila, měla pod ní blůzu z růžového hedvábí – průsvitného jako sklo. A její sukně byla poseta třpytivýmá flitrami, až oči přecházely. Pak odložila sukni a měla spodničku s bruselskou krajkou, fialovou, protkanou stříbrem. A na podvazcích měla růžici z rubínu... pak sundala spodničku a podvazky...“

„No a dál?“

„Dál? Dál už to bylo úplně stejný jako ve Lvově.“

„Maminko, prosím tě, nepřikrývej mě v noci, když spím.“

„Ale já se bojím, že prochladneš.“

„To chápu, ale bereš deku mojí manželce...“

Mojše, čím jsme se provinili, že nám kolem Oděsy vybudovali Ukrajinu?

ARAON

Monya Rabinovič se vrací domů ze školy v slzách: „Maminko, nadávali mi do židů!“

„Zvykni si na to, synku, budeš žid ve škole, na střední, na univerzitě... Ale až převezmeš Nobelovu cenu, budeš nazýván velkým ruským vědcem!“

ARAON

Časem s vědou - únor

● velkých činech vědy, techniky a medicíny

V létě 1665 se čerstvý bakalář svobodných umění Isaac Newton ukryl před Velkým morem v rodném domě na venkově. Během dvaceti měsíců tam, daleko od rušivého univerzitního kvasu, položil základ celému svému dalšímu dílu. Z toho se vyzdvihují hlavně vynález infinitezimálního počtu a objev gravitačního zákona. Nás tu ale budou zajímat jeho výzkumy optické.

Součástí Newtonových studií na Cambridgi byla i astronomická pozorování noční oblohy. Tehdy existovaly pouze dalekohledy čočkové, a ty trpěly některými vadami. Newton se ve své nucené izolaci zaměřil na tu, které se říkalo barevná neboli chromatická, poněvadž způsobovala nepříjemný barevný lem obrazů pozorovaných předmětů. Napřed se jí snažil všemožně potlačit, ale nakonec pochopil, že vada nesouvisí s kvalitou čoček, ale se samou podstatou světla a procesem jeho lomu. Začal tedy zkoumat světlo.

Na nejbližším jarmarku si koupil velký skleněný trojboký hranol, který se tehdy používal nejspíš jako hračka či dekorace. Shledal, že podívá-li se přes hranol na slunce, vidí opět jen jeho bílé světlo. A tady nastupuje jedna z legend, kterými je Newtonova osobnost obetkána (kdo by neznal „zákon padajícího jablka“). Jednou se stalo, že škvírou v zavřené okenici pronikl do místnosti úzký paprsek slunečního světla. Když mu náš zvědavce nastrčil do cesty svůj hranol, nestačil se divit: na stěně za hranolem se objevilo duhové prasátko! Newton tento barevný jev nazval „spektrum“ (*specto* je latinsky „vidím“, proto se spektru v obrozenecké češtině říkalo „vidmo“).

Následovalo období náruživého výzkumu, během něhož si jednou pohlížením do Slunce podráždil zrak natolik, že musel strávit tři dny v zatemněném pokoji. Jindy si zastrkával ze strany podél očních bulv různé předměty, aby si deformoval zakřivení čočky a zjistil, co a jak bude vidět.

Newton ve spektru identifikoval sedm hlavních barev, které plynule přecházejí jedna v druhou – červenou, oranžovou, žlutou, zelenou, světle modrou, tmavě modrou (indigovou) a fialovou. Bylo to dělení poněkud násilné, poněvadž chtěl v duze najít magickou sedmičku, aby počet barev ladil s hudební stupnicí. Proto si přimyslel indigovou.

Vznik spektra vysvětloval tím, že bílé světlo sestává ze světla různých barev, které mají každé trochu jiný index lomu. Také zjistil, že při průchodu rozloženého světla druhým hranolem se spektrální barvy dál nerozloží. Pokud ale je ten hranol stejný jako první, avšak opačně orientovaný („postavený na hlavu“), spektrum se opět složí do původního bílého světla.

Barvy, které kolem sebe vidíme, podle tradičního výkladu

z časů Aristotela vznikají proměnou bílého světla při styku s povrchem každého předmětu (což je svým způsobem pravda, ale tohle nás teď nezajímá). Newton nově tvrdil, že barvy jsou vlastnostmi světla, ve kterém jsou uloženy v podobě spektra.

Těžko říct, zda Newton znal relevantní práce jiných, kupříkladu náš Jan Marek Marci popsal rozklad světla při lomu už v roce 1648 a ještě před ním René Descartes. Ve stejné době jako Newton zase Skot James Gregory nezávisle objevil rozklad světla na jemném okraji ptačího peří, ale hlubší závěry z toho nevyvodil.

Jisté však je, že od Newtona pochází převratná koncepce složenosti bílého světla i termíny *spektrum*, *analýza světla* a *syntéza světla*. (Navíc poznání, že barevnou vadu čoček nelze nijak eliminovat, ho přivedlo k práci na dalekohledu zrcadlovém, ale to je jiný příběh.)

Jakkoli měl o svém objevu vysoké mínění, Newton s jeho publikací nikterak nespěchal. Odhodlal se k němu až jako novopečený člen Královské společnosti v Londýně, kterým se stal 11. ledna 1672 – devětadvacetiletý – právě za konstrukci zrcadlového teleskopu. (Data jsou uváděna podle dnešního gregoriánského kalendáře, což se dělá proto, aby byla všechna srovnatelná a nemusela se případ od případu přepočítávat. Gregoriánský kalendář zavedl roku 1582 papež Řehoř (latinsky *Gregorius*) XIII., v Čechách začal platit počátkem a na Moravě na podzim 1584, v Anglii ale až roku 1752.)

Newton tedy **6. února 1672** posílá tajemníkovi Royal Society svoji práci *Nová teorie světla a barev*. Hned pozitíř na schůzi ji představuje kolegům. Tiskem pak vychází **19. února 1672** v časopise *Philosophical Transactions*, který Společnost vydávala. Už této jeho první vědecké publikaci se dostává velkého uznání. Koneckonců právě jí se zrodila celá moderní optika.

A barvy? Jejich chápání prošlo převratným vývojem od fyziky přes chemii, fyziologii až k nejhlubší psychologii a estetice. S vývojem detekce všeho možného i na dálku se navíc zrodil fenomén barev falešných, kdy se kolorují, zviditelňují jevy i veličiny barev zcela prostě, například neviditelná záření v kosmu, množství srážek či rychlost větru, hustota obyvatelstva, množství imisí atd. Zároveň roste počet barev umělé vytvořených, takřkajíc digitálních, a – soudím – stejnou měrou v přírodě (se zánikem její pestrosti) klesá počet barevných odstínů přirozených, analogových. Ale i tohle všechno už jsou příběhy na jindy.

František Houdek

Opravdu zrada? Třeštění letitého popularizátora 113

Loni v lednu jsme se tu zabývali Čapkovým dramatem *RUR*. Na letošní únor připadla literárně-prognostická výročí hned dvě.

Před 150 lety vyšel fejeton Jana Nerudy *Zcela věrná zpráva o tom, jak to bylo 24. února 1972*, což je kratochvilný obrázek české společnosti po sto letech.

Je-li Nerudova předpověď veskrze zábavná, pak dílo druhé je v tomto směru jinačí názez. (Jistě i proto, že jeho autor „zažil“ o šedesát let víc...) Před devadesáti lety (přesné datum jsem nezjistil) totiž vyšla antiutopie Aldouse Huxleyho *Báječný nový svět*.

První recenzi zveřejnil 5. února 1932 britský *Daily Telegraph* pod názvem *Aldous Huxley o děsivé budoucnosti člověka. Moderní tendence, které by mohly uskutečnit jeho vizi*. Napsala ji publicistka a spisovatelka Rebecca Westová. V té době ještě eugenika nezapáchala, možná proto se autorka tolik věnuje popisu vznikání nových jedinců a jejich formování předváběrem zárodečných buněk, elektrickými šoky, hypnopedickou na-

lévárnou. Dospělci pak žijí předem nalinkovaný život zasvěcený výrobě a spotřebě, a pokud je (výjimečně) zachvátil pochybnost či vyšší touhy, mají k dispozici *somu*, drogu, která utiňuje každou bolest i nenaplněnou potřebu, „od nudy přes impotenci až po nejistotu, zármutek a všechny ostatní strasti prostoru a času“. A po smrti každý splní poslední občanskou povinnost: Odevzdá svůj fosfor státu. Westová referuje vcelku příznivě („jde o nejdokonalejší román, který Huxley dosud napsal“). Naopak uctívány H. G. Wells (druhdy Westové milenec) se ošival: „Spisovatel formátu Aldouse Huxleyho nemá právo zradit budoucnost, jako to udělal v té knize...“

Za Velkou louží se dílem první zabýval publicista a historik John Chamberlain v *New York Times*. Jeho názor vyšel 7. února 1932 pod názvem *Šok z budoucnosti*. Američan zdá se být kritičtější než Angličanka, víc než myšlenkami v knize se zabývá „zábavně žlučovitým“ autorem, jehož „povýšená morální lekce jen těžko může někoho znepokojit“.

Na eutiích i dystopiích mě vždycky nejvíc zajímá, jak pisatel řeší problém udržování řádu. Pomineme-li neetiku eugeniky a mocenského zneužívání vědy a techniky, pak se nabízejí dva základní způsoby; obrazně řečeno, ten huxleyovský ucpává hubu žvancem, ten orwellovský pěstí, první topí aktivitu v hojnosti, druhý ve strachu (špiclování, buzerace, inkvizice). Každý styl má své nedostatky: První potlačuje tvořivost už před jejím vznikem, druhý ihned po jejím projevení, což obojí časem vede ke stagnaci. (Případně dojde ke splynutí už před

rozkladem: S vyčerpáním zdrojů a rostoucími nároky první neudrží iluzi blahobytu, sáhne k násilí a přejde ve druhý, od nepřímého ovládnutí v přímé.)

Báječný nový svět spolu s Orwellovým románem *1984* (ten vyšel roku 1949) představuje vrchol realistické anticipace lidské budoucnosti. Každé z těchto děl zpodobňuje jeden ze dvou zřejmě nejpravděpodobnějších směrů vývoje. Orwell rozvinul už známý odstrašující příklad stalinismu, kdežto Huxley to měl těžší – musel nahlédnout takřkajíc za horizont svobodného západního světa. (To je na předpovídání budoucnosti nejtěžší, ne

přímá extrapolace, ale vytušení nových, zatím neznámých jevů. Kdo předvídal digitalizaci života? Rozmach distančních sociálních sítí jako náhražky vztahů a hlásné trouby lží?)

Proto také byla kritika od začátku k Orwellovi milosrdnější, zatímco smířit se – byť jen akademicky – s Huxleyho „zradou budoucnosti“ přece jen pár desítek let trvalo, to dokud se víc neprojevíly některé trendy. Dnes je Huxley kladen na roveň Orwella a řekl bych, že jeho váha časem dál po-

roste. Ne že by se Orwellova vize nenaplnovala hned v několika státech světa (přičemž jejich počet navzdory očekávání neklesá), ale Huxley je oproti Orwellovi mnohem záladnější – ukazuje totiž svět, v němž lidstvo „vyhrálo“. V Orwellovi vládnou nedostatek, násilí, strach; jedincům, kteří se projevují odlišně, hrozí drakonické tresty, kdežto podle Huxleyho se lidé v přirozené touze mít se pořádkem **dobrovolně** vmanévrují do stavu požívačného otupělosti, stavu, kterým by dost možná nepohrdl ne jeden obyvatel *Země_2022*, frustrovaný nesplnitelným očekáváním, vystresovaný přítomností, vydešený budoucností...

Huxley odkrývá fascinující otázky: Jak pro detaily zaprotadat celek? Jak dospět k poměrům, které se nám vpsledku zajíždají, když máme svobodu a demokracii? Skutečně ji máme? Nebo platí, že tím, co doopravdy chceme, se nechlubíme, a navenek hrajeme s lepšími kartami, než máme v ruce? A konečně: Nakolik jsme vůči svému „zrazování budoucnosti“ obranyschopní? Nevím. Jistě ale neuškodí co nejlíp poznat sebe sama, vidět se bez růžových brýlí. Ujasnit si, čeho chceme dosáhnout a co jsme za to ochotni zaplatit. Nebýt líni hledat věrohodné informace, být nepříznivě (dezinformace jako by se nabíze-ly samy) a hlavně – řídit se jimi. A potom působit drobnými osobními skutky, v dnešním hodnotovém systému například každodenně volit spotřebou, její kvantitou i kvalitou.

Jak pravil Gandalf: „Spása začasté přichází z rukou slabých, když silní selžou.“

František Houdek

K zemi hled'!

Autorský film Američana Adama McKaye nepatří do postkatastrofického žánru, dnes se mu říká postapo, nýbrž je to těsně preapo včetně následné apo na závěr. Čili: cesta ke katastrofě a katastrofou na konci. Tady nemusím mít žádné obavy, že prozradím závěr, ten musí být každému jasný po deseti minutách filmu. Dvojice astronomů (hrají Leonardo DiCaprio a Jennifer Lawrence) objeví kometu směřující k Zemi. Pokusí se varovat prostřednictvím tisku a dostanou se i k prezidentce USA (Meryl Streep). Všichni se chovají jak idioti, takže nakonec kometa Zemi trefí. Určitě všichni umíme, ale to nevidíme, protože to už jdou titulky. Na CSFD dostal film neslaných nemastných 75 %.

Je možno ho hodnotit z několika hledisek, jako film, tedy dramatický útvar, a jako politickou agitku. Je to obojí.

Nejdříve jako film.

DiCaprio je skvělý. Nejde mi do hlavy, že zřejmě kvůli tomuhle filmu ztloustl a nechal si narůst bíbra, to asi musí Zelenou planetu hodně milovat! Prý ale má ke tloušťce sklony, snad kvůli chlastu, nevím, je to jedno. Herec je to ale úžasný. Jennifer Lawrence podává výkon úměrný roli. Několik recenzentů se podivovalo piercingu jejího nosu, můj zájem je roven nule k čemukoli. Meryl Streep za svůj výkon dostane do sešitku politického agitátora pět hvězdiček a razítko Hurvínka za pochvalu, jak pěkně sehrála roli republikánské prezidentky – Trumpa v sukních. Republikánská strana explicitně zmíněna není, ale i slepec vidí. Zkázou světa může zavinit jenom sheTrump, demokratický prezident by pre-apo a apo příběh nepřipustil a celý děj by se obrátil v budoucelský opus ve stylu Jak se kalila ocel. Jen malý detail, všimněte si, že americká národní vlajka je používána jako antisymbol. Když se někde objeví *stars and strips*, je něco špatně. Byly doby (nedávno), kdy Američané byli na svoji vlajku hrdí. Dnes se (někteří ale viditelní) stydí, že byli hrdí. Nicméně i agitka je umělecký žánr. V tomto ohledu najdeme ve snímku dva skvělé momenty.

Epizody „přijetí v Bílém domě“, hlavně ta druhá uvedená předpadem FBI, a další epizoda na téma „prezentace v televizi“, ty jsou prostě skvělé. Naprosto na úrovni filmu *Vrtěti psem*. Už kvůli nim je třeba snímek zhlédnout. Představujeme si, že tak nějak se politika dělá a tak nějak to chodí v médiích. To je dokonalé. Bohužel ojedinelé. Na to, že je to americký film, je tam ale neobvyklé množství velmi hluchých nudných míst. Začne to nudit a závěr, kdy dojde ke smíření u rodinného krbu v očekávání smrti, je absolutní blbost a výsměch zdravému rozumu, čisté to vítězství ideologie nad realitou. To už není ani Jak se kalila ocel. To je čistý blábol, patetický, nepřijatelný.

To vše je důsledek toho, že je to hlavně politická agitka. Zcela otevřeně a bez zábran je to alegorie na thumbergovské téma *planetární hrozba*. Jen si shrňme, o co jde. Letí kometa, za-

hubí nás a my se chováme jak blbci – to je teze. Každý se musí plesknout do čela, no jo, to je jako že se planeta ohřeje a život vyhyne, už to chápou! Tuhle analogii se do nás pokoušejí nahutit a získají potlesk u již před tím přesvědčených. Srovnání ale fatálně kulhá, a z toho plynou pak i scenáristické a režijní a herecké problémy.

Poselství filmu tví v tom, že zkorumpovaný kapitalistický systém hájený politickou stranou charakterizovanou nadprodukcí praporů s hvězdami a pruhy a čepicemi se kšiltem je ochoten ze sobeckých důvodů obětovat planetu, třebaže má všechny prostředky k tomu, aby katastrofu odvrátil. **Toto je důležité a je to hlavní lež filmu, pokud jde o analogii kometa x oteplování: klíčová scéna filmu tkví v tom, že skutečně vzletne letka s atomovkami, schopná kometu odklonit, ale po nátlaku multimiliardáře typu Gatese je odkloněna a vláda USA se přikloní k hokus – pokus projektu s cílem vydělat prachy, Marx mě netrestej!** Pokud bychom měli alegorii či analogii brát vážně, pak ano. Je-li Země jako planeta ohrožena, pak je to důsledek a) populační exploze ve třetím světě, kdy se počet obyvatel světa za dobu mého života zceřtyřnásobil, b) industrializace třetího světa, který se snaží dohnat životní úroveň prvního a druhého světa (nelze se mu divit, natož ho za to kárat) bez ohledu na ekologické dopady. **Problém tedy není v tom, že by Trump nebo Biden nebo kdokoli jiný či jinde odvraceli hlavu od jakouti Grety Thunbergové.** Problém je v tom, že v Číně otevírají dvě nové uhelné elektrárny měsíc co měsíc a hodlají v tom ještě padesát let pokračovat. Odsuzujeme ji za to... dělali jsme to sto padesát let. Takže jako politická agitka je to trapnost, jako film jakž takž se skvělymi momenty, ale *Vrtěti psem* je nedostižná meta.

Ještě poznámka na konec – nevyzněte telku, když začnou titulky, dokoukejte je až do konce, je tam ještě jedna fakt dobrá pasážíčka.

Ondřej Neff

USA 2021, 124 minut, režie a všechno Adam McKay, hrají Jennifer Lawrence, Leonardo DiCaprio, Kate Blanchett, Meryl Streep, Timothée Chalamet, Jonah Hill, Ariana Grande, Kid Cudi, Tyler Perry a další.

Odposlechnuto

Bible jsou vlastně retweety mých slov od apoštolů. **Ježíš**

Splněný sen

Minulý týden mi přinesl velkou radost. Německý institut pro ekonomický výzkum dospěl k závěru, že každý německý občan by měl dostat k osmnáctým narozeninám částku dvaceti tisíc eur. Částečně by se tím vyrovnala nespravedlnost, čtu ve zprávě, způsobená tím, že někdo po rodičích zdědí majlant a jiný dluhy. Takhle by na tom byli všichni stejně a s dvaceti tisíci by mohli snadněji studovat nebo otevřít nějakou aktivitu, dnes se tomu říká start up.

Proč ta radost? Nehodlám požádat o německé občanství a poté falšovat rodný list, abych fatální sedmičku na začátku označení věku změnil na příjemnou jedničku.

Nápad německého institutu beru jako velkou satisfakci. Před lety jsem totiž v naší komunitě autorů a fanoušků sci-fi otevřel literární workshop. Jmenovalo se to Projekt milion. Bylo to ještě za minulého režimu a tehdy byl milion astronomická částka.

Námět byl tento: Okamžikem dovršení věku osmnácti let každý mladý člověk dostane od státu milion. A už nikdy poté ani korunu. Je na něm, aby získanou sumu udržel a rozvinul a naložil s ní tak, aby mu zajistila až do smrti bezpečný život.

Zadání workshopu počítalo s různým přístupem: Jak historicky taková společnost vznikne? Jak funguje ekonomicky? Jaké to bude mít sociální dopady? Jak bude vypadat kultura takové společnosti, jaká bude její politická struktura?

Do mého workshopu se přihlásil tučet adeptů a všichni do jednoho dospěli k závěru, že Projekt milion je úplná blbost a že by důsledky byly zhoubné.

Od té doby uplynulo pětadvacet let a vida, Německý institut pro ekonomický výzkum přišel s takřka totožným nápadem. Od toho mého před pětadvaceti lety se ale liší v podstatném bodu: Já jsem předpokládal, že by čerstvý milionář už nikdy žádné další peníze od státu nemohl čekat. Něco takového zřejmě onu progresivistickou německou instituci nenapadlo. Projekt zapadá do konceptu helikoptérových peněz, to jsou ty sumy rozdáváné plošně pod heslem nepodmíněného příjmu.

Můj projekt byl jiný. Předpokládal osobní odpovědnost, důraz kladl na píli a prozíravost. Vůdčí heslo zní „každý svého štěstí strůjcem“ a taky „jak si kdo ustele, tak si lehne“.

Což jsou myšlenky zralé na vygumování z lidské mysli v duchu filtrace správného a nesprávného uvažování. Zřejmě právem. Vždyť ten můj projekt všichni odmítli. Už tehdy před pětadvaceti lety byli náležitě probuzení, tehdy se říkalo uvědomělí. Snad se k tomu taky propracuju, ale nějak se mi to nedaří a za úplnou blbost pokládám projekt německého institutu.

Ondřej Neff

Uchované zmínky o projektu Milion

<http://zakladna.vecnost.cz/zakladna02.html>

<http://fanziny.4fan.cz/stah/fan26c1.pdf>

<https://neviditelnypes.lidovky.cz/>

cirkus/61-litru-mesicne-ne.A160605_225306_p_cirkus_nef

Fénixcon 4041

Fénixcon 4041 se bude konat již 11.–13. března 2022.

Z důvodů aktualizace zájemců byla databáze vymazána, a kdo chce přijet na jarní termín, se musí znovu zaregistrovat na adrese: <https://fenixcon.cz/registrace/>

Již zasláné platby se samozřejmě přesouvají na aktuální ročník. **Roman Hruška**

NON FICTION

Daniela Kovářová

Vztahy

7+1 osudových omylů

Na začátek vám prozradím ony osudové omyly, stejně byste je našli na zadní straně přebalu knihy, a pokud zjistíte, že některému podléháte nebo si nejste úplně jisti (nedaří se vám ve vztazích, opakujeme stále stejné chyby), určitě si ji poříďte:

Omyl první: Sebe známe nejlépe!

Omyl druhý: Jsme stejní jako oni!

Omyl třetí: Všichni jsme si rovni!

Omyl čtvrtý: Dokážeme říct NE!

Omyl pátý: Za naše štěstí odpovídají ti druzí!

Omyl šestý: Chceme druhé měnit!

Omyl sedmý: Umíme žít šťastně!

Omyl osmý, bonusový: Štěstí vydrží navždy!

Ovšem i ti, kdo jsou se sebou celkem spokojeni (a ani jejich okolí si na ně příliš nestěžuje), najdou v knize řadu zajímavých postřehů a odkazů.

Dlouho jsem měl za to, že třeba soužití omezeného surovce a blbě krávy (řečeno mou terminologií) je dáno hlavně statistickými pravidly a zákony velkých čísel. Normální rozdělení vloh v populaci zajišťuje dostatečný výskyt obou druhů, aby se setkali a dali dohromady, a protože lidé nejsou molekuly a jejich pohyb není Brownův, stává se to ještě častěji, než je dáno pravděpodobností, protože lepší partneři jsou už rozebráni.

Ale ono je to možná složitější, alespoň podle teorie Rosse Rosenbergera o párové přitažlivosti. Obodujeme-li si stupeň závislosti na partnerovi nebo úroveň potřeby jej ovládat a manipulovat jím třeba od 1 do 5 (ten poslední stupeň už je patologický), zjistíte, že jednička se dá obvykle dohromady s jedničkou, pětka s pětkou, a totéž ostatní mezistupně. Tím se dá vysvětlit často zdánlivě nelogické chování obětí domácího násilí a také to říká, proč vykazání násilníka problém nevyřeší, jen oddálí. Člověk s potřebou být ovládan si najde jiného manipulátora, na kterém může být závislý. Zde pomůže jen terapie, a to pro oba.

Všechny kapitoly, a je jich více než uvedených omylů, doplňuje osobní pohled autorky, doporučení a cvičení, schémata, tabulky a odkazy na další, podrobnější zdroje. **ZR Daniela Kovářová: Vztahy, Euromedia, 2021, 248 str., 299 Kč**

